

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER
DERS KİTAPLARININ YENİLİKÇİ
DÜŞÜNME BAĞLAMINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ

Sadık ŞANLI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI

Antalya, 2020

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ YENİLİKÇİ DÜŞÜNME
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sadık ŞANLI

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

Antalya, 2020

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dūřecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalarda gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

29 / 02 / 2020

Sadık şANLI

TEŞEKKÜR

Günümüzde medeniyetlerin ve milletlerin ayakta durabilmesi ve gelişebilmesi için en gerekli becerilerden birisi yenilikçi düşünmedir. Yenilikçi düşünce yapısına sahip olan bir birey herhangi bir sorunla karşılaştığı zaman o soruna farklı ve etkili çözüm önerileri getirebilir. Bu yüzden insanlığın günümüzde en fazla ihtiyaç duyduğu insan tipi yenilikçi düşünebilen insandır. Bu ihtiyacın karşılanması görevini ise okullar ve öğretmenler üstlenmiştir. Öğrencilere yenilikçi düşünme becerisinin kazandırılabilceği en önemli derslerden birisi de sosyal bilgiler dersidir. Dolayısıyla ortaokullarda okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarının yenilikçi düşünme bağlamında değerlendirilmesi büyük öneme sahiptir. Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının yenilikçi düşünme bağlamında değerlendirilmesini konu alan bu araştırmada; baştan sona yol göstericim olan ve bilgileri ışığında aydınlanmamı sağlayan danışmanım Sayın Prof. Dr. Hilmi Demirkaya'ya, her an desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Ayhan Akış'a, teşekkürü borç bilirim.

Tezimin yazım aşamasında görüş ve önerileri ile bana yardımcı olan Arş. Gör. Orhan Ünal'a teşekkürü borç bilirim. Her zaman yanımda olan ve bana destek olan annem Döndü Şanlı ya, arkadaşlıklarıyla, iyi dilekleri ve destekleriyle yanımda olan arkadaşlarım Nihal Çetinkaya ve Nezire Dikmenli 'ye teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Kıymetli Anneme

Sadık ŞANLI

ÖZET

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ YENİLİKÇİ DÜŞÜNME BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

ŞANLI, Sadık

Yüksek Lisans, Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

Şubat 2020, 60 sayfa

Günümüzde pek çok ülkede sınıf ortamlarında yenilikçi eğitim teknolojilerinin giderek artan ve yaygınlaşan kullanımı, ders kitaplarına olan bağımlılığın azalmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte gerek ders kitaplarının güncellenmesi gerekse alternatif uygulamaların yaygınlaşmasına rağmen Dünyada ve Türkiye’de okullarda ders kitapları vazgeçilmez ders materyali olma özelliğini devam ettirmektedir. Yapılan pek çok araştırmanın bulgularına göre, öğretmen ve öğrenciler mevcut ders kitaplarını birçok açıdan yetersiz buldukları halde ders kitaplarına olan bağımlılık çeşitli nedenlerle sürdürülmektedir. Türkiye’de ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının hazırlanmasında ve seçiminde Anayasaya uygun olmak şartıyla Dünya ve Türkiye’deki bilimsel, teknolojik ve pedagojik ilerlemeler göz önünde bulundurularak hazırlanmaktadır. Bu çalışmanın amacı, ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının 2018 MEB sosyal bilgiler dersi öğretim programında öğrencilere kazandırılması gereken temel becerilerden birisi olan yenilikçi düşünme bağlamında incelenerek değerlendirilmesidir. Bu çalışmanın materyalleri, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelinde okutulan 5, 6, ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarıdır. Bu çalışmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Bilim uzmanlarının görüşleri alınarak hazırlanan ve son şekli verilen kriterler temelinde anahtar sözcükler belirlenip kitapların tamamı taranmış ve seçilen anahtar sözcükler tablolar üzerinde verilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda yenilikçi düşünme ile ilgili ortaya çıkan başlıca kavramlar şunlardır; 5. sınıf sosyal bilgiler kitabı için düşünme, tartışma, yaratıcılık, yeni fikir, yenilik, 6. sınıf için düşünme, tartışma, yaratıcılık, yeni fikir, yenilik, 7. sınıf için ise düşünme, tartışma, yaratıcılık, yeni fikir ve yenilik olarak bulunmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre ders kitaplarında 5. sınıf için en fazla düşünme kavramı, 6. sınıf için tartışma kavramı, 7. sınıf için ise en fazla düşünme kavramı geçmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Ders Kitabı, Yenilikçi Düşünme, Ortaokul, Doküman İnceleme

ABSTRACT

EVALUATION OF MIDDLE SCHOOL SOCIAL STUDIES TEXTBOOKS IN THE CONTEXT OF INNOVATIVE THINKING

ŞANLI, Sadık

Master's Degree, Department of Turkish and Social Sciences Education

Supervisors: Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

February, 2020, 60 pages

ABSTRACT

The increasing and widespread use of innovative educational technologies in classroom settings in many countries today leads to a decrease in dependency on textbooks. However, lessons need to be updated, despite the spread of books and alternative practices in school textbooks in the world and Turkey is indispensable to make course material continues to be characterized. According to the findings of many researches, although teachers and students find the current textbooks insufficient in many respects, dependence on the textbooks is maintained for various reasons. The preparation and selection of middle school social studies textbook is required constitutionality in Turkey. Textbooks are prepared taking into account scientific, technological and pedagogical developments in Turkey and the world. The aim of this study is to evaluate and evaluate middle school social studies textbooks in the context of innovative thinking, which is one of the basic skills that students should gain in 2018 MEB social studies curriculum. The material of this study are 5, 6, and 7th grade social studies textbooks which were studied in the 2018-2019 academic year in Turkey. In this study, document analysis method was used. The keywords were determined based on the criteria that were prepared by taking the opinions of the science experts and given the final shape, all the books were scanned and the selected keywords were given on the tables. Descriptive analysis technique was used to analyze the data. The main concepts related to innovative thinking as a result of the analysis are as follows: thinking, discussion, creativity, new idea, innovation for 5th grade social studies book; thinking, discussion, creativity, new idea, innovation for grade 6; thinking, discussion, creativity, new idea and innovation for 7th grade. According to the results of the research, the most used concept is thinking concept for the 5th grade, the concept of discussion for the 6th grade, and the most used concept is thinking for the 7th grade are included in the textbooks.

Keywords: Social Studies, Textbook, Innovative Thinking, Middle School, Document Analysis

İÇİNDEKİLER

DOĞRULUK BEYANI	ii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.2 Problem Cümlesi.....	5
1.3 Alt Problemler.....	5
1.4 Araştırmanın Amacı ve Önemi	5
1.5 Sınırlılıklar	7
1.6 Tanımlar	7

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ.....	8
2.1 Sosyal bilimler nedir?.....	8
2.2 Sosyal bilgiler nedir?.....	8
2.3 Eğitim nedir?.....	9
2.4 Ders kitabı nedir?	10
2.5 Yenilikçi düşünme nedir?.....	12
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	15

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli	18
3.2 Araştırma materyali.....	18
3.3 Verilerin Toplanması.....	19
3.4 Verilerin Analizi.....	19

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	21
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	23
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	25

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Tartışma ve Sonuç	28
5.2 Öneriler	34
KAYNAKÇA.....	35
EKLER.....	42
İNTİHAL RAPORU	59
ÖZGEÇMİŞ	61

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan öğrenme alanı bazında elde edilen bulgular.....	21
Tablo 2: 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan kavramların toplam frekans ve yüzdeleri.....	22
Tablo 3: 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan öğrenme alanı bazında elde edilen bulgular.....	23
Tablo 4: 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan kavramların toplam frekans ve yüzdeleri.....	24
Tablo 5: 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan öğrenme alanı bazında elde edilen bulgular.....	25
Tablo 6: 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan kavramların toplam frekans ve yüzdeleri.....	26
Tablo 7: 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından elde edilen bulgular.....	41
Tablo 8: 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından elde edilen bulgular.....	46
Tablo 9: 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından elde edilen bulgular.....	50

KISALTMALAR LİSTESİ

TYÇ	: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
SBDÖP	: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
NCSS	: Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
TEA	: Texas Education Agency
TTKB	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
%	: Yüzde
<i>f</i>	: Frekans
vb.	: Ve Benzeri
s.	: Sayfa

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumuna, araştırmanın amacına ve önemine, araştırmanın alt problemlerine, varsayımlara, sınırlılıklara ve tanımlara yer verilmiştir.

Yeryüzünde insanoğlu bulunduğu müddetçe çevresindeki canlı ve cansız bütün varlıklarla bir iletişim kurmuştur. Bu iletişimin sonucunda da öğrenme dediğimiz şey oluşmuştur. Bu şekilde de bilgi dediğimiz kavram ortaya çıkmıştır. Bilgi de çağlar boyu birikerek günümüz medeniyetini oluşturmuştur. Günümüzde de oluşan bu bilgi birikimini kullanabilen yeniliğe açık, araştıran, sorgulayan bireyler gerekmektedir. Böylece içinde yaşamış olduğumuz topluma faydalı olabiliriz. Bu bireylerin yetiştirilmesi de okullara ve öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler de bu bireylerin yetiştirilmesi için birçok kaynak kullanmaktadır. Bu kaynakların başında da ders kitapları gelmektedir. Bundan dolayı ders kitaplarının detaylı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Bu sayede bireylerin öğrenme düzeyine uygunluğu, bilgiyi ne şekilde sunduğu, bireylerin bilişsel düzeyine uygunluğu tespit edilmelidir.

1.1.Problem Durumu

Günümüzdeki anlamıyla sosyal bilimler 18. yüzyıl ve 19. yüzyılda doğup gelişmeye başlamıştır. Fransız Saint Simon sosyal bilimlerin öncülerinden biridir. Saint Simon, doğa bilimlerinin yanında bir de ‘toplum bilimi’ oluşturmayı düşünmüştür. Bu bilimi kurmadaki amacı dünyada meydana gelen sosyal olayların düzenlenmesini ve denetlenmesini sağlamaktır. Bu düşünceleri daha sonra başka bir Fransız düşünür olan Auguste Comte geliştirmiştir. Ona göre sosyal bilimler de aynı doğa bilimlerinin kullandığı yöntemleri kullanmalıdır. Sosyal bilimlerin gelişme aşamasında araştırma yapanlar, temel (fen, doğa) bilimlerin pozitivist paradigmalarına kendilerini kaptırmışlardır (Altun, Doğan ve Uzun, 2010).

Sosyal bilgiler herhangi bir disiplinden farklı olarak içerisinde birçok disiplini barındırmaktadır bu yüzden sosyal bilgileri tanımlamak diğerlerine göre daha zordur. Sosyal bilgiler çok disiplinli ve disiplinler arası bir alandır (Doğanay, 2002, s.16).

Disiplinler arası bir yaklaşımla seçilip indirgenerek ilköğretim çağındaki çocukların algılayabileceği bir düzeye getirilen sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan tarih, coğrafya, sosyoloji, siyaset bilimi, psikoloji gibi alanların bir araya getirilip yoğrulduğu bir derstir (Sözer, 1998). Öğrencilerin birbirinden farklı kültürel özelliklere saygılı, demokratik ve dayanışma

içerisinde yaşayabilen bu becerileri öğrencilere kazandıran bir ders olmuştur sosyal bilgiler (Michaelis ve Garcia, 1996).

İlköğretim çağında çocukların duyuşsal ve sosyal gelişimini arttıran sosyal bilgiler eğitimi aynı zamanda toplum algısını oluşturmak için en temel alandır (Friedman, 2005; Neill, 2015).

Eğitim programının temellerinden biri olan ‘İçerik’ bir programda neler öğretilmesi gerektiğinin cevabıdır. Bir eğitim programının içeriği tamamen ansiklopedik olarak olayları ve olguları ezberletmek değil tam tersi öğrencilere etkin yaşantılar kazandırmaktır. Böylece içerik: öğrencilerin gelişim düzeyine ve öğrenme düzeyine uygun, bilimsel literatüre uygun ve mantıksal olarak uygun olmalıdır (Varış, 1992; Aktaran. Kaya, 2005. s.81)

Eğitimin en temel araçlarından biri ve bir parçası olan ders kitapları çağdaş insan yetiştirme ve şekillendirmede önemli role sahiptir (Liman, 2007). Eğitim açısından ders kitabı, öğrencilerin kolayca kullanılabilirliği ulaşılabilirliği, dolaysız olarak bilgilerin aktarıldığı, her zaman kullanılabilen ve başvurulabilen, sözel öğretimle ortaya çıkabilecek boşlukları ikame edebilen bir eğitim aracıdır. Aynı zamanda ders kitapları öğretmenler ve öğrenciler için bir rehber vazifesi gördüğünden konuların sistemli bir şekilde işlenmesine katkı sunar (Ünal ve Demirkaya, 2019). Bu gibi özelliklerinden dolayı ders kitabından öğretmen ve öğrenciler tarafından okullarda birçok şekilde faydalanılmaktadır (Kılıç ve Sezen, 2003; Semerci, 2004).

Şanlı (2018, s.61,62) tarafından yapılan bir çalışmada okullarda kullanılan eğitim öğretim materyalleri içerisinde en fazla kullanılan eğitim materyalinin sosyal bilgiler ders kitabı olduğu ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de ortaokul sosyal bilgiler ders kitapları M.E.B tarafından Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı vasıtasıyla hazırlatılan öğretim programı temel alınarak hazırlanmaktadır. Ders kitapları öğretim programının temel öğelerinden birisi olan ‘Ne öğretilim?’ sorusuna yanıt veren içerik boyutuna yönelik olarak hazırlanmaktadır. Türkiye’de ders kitapları, geçmişten bu yana öğrenme-öğretme ortamında bir dersin işlenmesinde işe koşulan en önemli öğretim aracı olma durumunu gelişen teknolojik donanımları ile sürdürmektedir (Demirkaya, 2017, s. 87). Bununla birlikte ders kitabında yer alan içeriği öğretmenler çeşitli strateji, yöntem ve tekniklerden yararlanarak etkili bir şekilde öğrencilere kazandırmaya çalışırlar (Tokcan ve Demirkaya, 2012, s.436).

Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi bütüncül bir ders olarak 1. sınıftan başlayıp 4. sınıfa kadar hayat bilgisi olarak adlandırılmaktadır. Evde ve toplumda sosyal, sosyo-kültürel ve ekonomik

eğitim, biyoloji, vatandaşlık eğitimi, tarih, coğrafya, doğa, değerler eğitimi, sağlık ve gúvenlik gibi konuları ele alır (Uçuş, Demirbaş, Gafa, Yıldız ve Sónmez, 2017).

Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi ózellikle sosyal bilgiler ve toplumdaki insanların ilişki ve davranışlarının benimsenme ve geleceğe hazırlanmaları için temel oluşturur. Óđrenci temelli óđrenme, óđrenme-óđretme sürecinde óđrencilere aktif katılım sağlayarak óđrenme ve óđrencilerin temel bilgisi, sosyal bilgiler eğitimine yapıcı yaklaşım bağlamında standart ózelliklerdir. Óđretim programında yer verilen temel bilgi ve beceriler óđrencilerin ihtiyaçları ile örtüşmeli ve çocuğun zihinsel becerilerini ve kişiliğini derslerin her noktasında geliştirmelidir (Kabapınar, 2007). Sosyal bilgiler derslerinde óđrencilerin óđrenme süreçlerinde aktif olduğu, etkileşimli óđrenme yöntem ve teknolojilerinin işe koşulmasının önemi günümüzde bütün eğitimciler tarafından kabul edilmekte ve desteklenmektedir (Demirkaya ve Çal, 2018, s. 539).

Óđrenci, iş birliğini yenilikçi başarının önemli bir bileşeni olarak haklı çıkarır. Óđrencinin: etkili işbirliğinin niteliklerini tanımlamak; farklı bakış açılarının dahil edilmesi ve bireysel güçlü ve yeteneklerin optimizasyonu dahil olmak üzere etkili, yenilikçi bir ekibin özelliklerini tanımlamak; konuşma ve dinleme becerilerini kullanarak grup tartışmaları ve sunumlar gibi başkalarıyla etkili iletişim kurma; tanımlanmamış roller ve sorumluluklar, dengesiz iş yükleri veya belirsiz zaman çizelgeleri gibi ekip üyeleri arasında sık sık ortaya çıkabilecek sorunların nedenlerini belirlemek; takım problemlerinden hem kaçınmak hem de üstesinden gelmek için takım anlaşmaları tanımlamak gibi stratejiler geliştirmek; hem küçük hem de büyük grup senaryolarında çalışırken etkili işbirliği stratejilerini kullanmak; ve çeşitli tasarım görevlerini ve zorluklarını tamamlamak için óđrencilerle işbirliği yapılır.

Óđrenci girişimciliği yenilikçi düşünme sürecinin doruk noktası olarak uygular. Óđrencinin: bir girişimcinin rollerini ve görevlerini tanımlar; düşünce, prototip oluşturma, müşteri keşfi, markalaşma ve pazarlama, bütçeleme ve üretim dahil olmak üzere girişimcilik sürecindeki kategorileri tanımlamak; girişimcilik sürecinin yaratıcı süreç, hikaye anlatımı, tasarım süreci ve işbirliği de dahil olmak üzere yenilikçi düşüncenin diğer temalarıyla nasıl ilişkili olduğunu açıklamak; sosyal girişimciliği tanımlar; ve olumlu girişim yaratma ihtiyacı da dahil olmak üzere sosyal girişimciliğin arkasındaki motivasyonları tartışır.

Óđrenci, yenilikçi düşüncenin beş temasını girişimci bir girişime uygular. Óđrencinin: yenilikçi düşünme sürecini kötü bir problemi çözmeyi amaçlayan bir iş girişimi tasarlamak için uygulamak; bir iş girişimi için bir prototip tasarlamak; girişim fikrini geliştirmek ve müşteriye hedeflemek için anketler yapmak; bir iş girişimini müşteri verilerine göre revize etmek ve ayarlamak; bir iş girişimi için bir marka ve logo geliştirmek; değer teklifi, prototip, hedef

müşteri ve hızlı satış konuşması da dahil olmak üzere bir girişim planı oluşturmak için akranlarıyla işbirliği yapmak; ve dijital slayt gösterisi, skeç, film ve görüntüler gibi uygun hikaye anlatımı araçlarını kullanarak bir girişim örneği sunun.

Öğrenci öz değerlendirmeler ve akran değerlendirmeleri yapar. Öğrencinin: sunumların ve projelerin öz değerlendirmelerini yapmak; sunum ve projelere yapıcı eleştiri vermek ve almak; öğrencinin ödevlerinin multimedya portföyünü analiz etmek, fırsatların yanı sıra güçlü yönlerle ilişkin yazılı düşünceler oluşturmak ve eğitmen ve akranları ile öğrenme kanıtlarını sunar ve paylaşır.

Dinamik sosyal araştırmaların ana bileşenleri; genç “sosyal bilimciler” olarak işlev görmek için çeşitlilik, fonksiyonel içerik, süreç becerileri, içsel motivasyon ve müfredatlar arası entegrasyona saygı gösterilmesine dayanır (Maxim, 1999). Yaratıcılık, çocukların soru sorma ve meydan okuma, bağlantı kurma, ilişki kurma, olabilecekleri öngörme, fikirleri keşfetme, seçenekleri açık tutma ve fikirlere, eylemlere, sonuçlara eleştirel olarak yansıtma gibi Yeterlilikler ve Müfredat Otoritesi (QCA) tarafından belirtilen becerileri kazanmalarını sağlar (Craft, 2003 ve 2014; Loveless, 2015).

Sosyal bilgiler ders programı, gelişim sürecini çeşitli şekillerde tamamlamaktadır. İlk olarak, çocukların dünyayı ve güncel fikirleri anlamalarına yardımcı olacak sosyal bilginin gelişmesini teşvik eder (fiziksel ve sosyo-konvansiyonel bilgi-bilişsel gelişim). İkincisi, kendini ve başkalarını (sosyal ve duygusal gelişim) öğrenmeye kapı açar. Üçüncüsü, bireyin yaratıcı ve ifade edici yeteneklerinin (yaratıcılık ve bilişsel gelişim) takdirini teşvik eder. Dördüncüsü, çocukları doğrudan deneyim ortamları sunarak çocukların bu ortamlardan elde ettiği deneyimlerle (fiziksel ve motor gelişim) gelişimlerini destekler (Melendez, Beck ve Fletcher, 2000). Öğretmenin rolü; keşfi teşvik etmek, sonraki adımları önermek, sahneyi kurmak, kolaylaştırmak, modellemek, güvenmek, çocuk hatalarını kabul etmek, onurlu çocuklara davranmak, talimat vermek, yönetmek, gözlemlemek, değerlendirmek, yansıtmak ve planlamaktır. Bu rol, pratiğe düzenli yansımanın yanı sıra esneklik ve yaratıcılık ile birlikte içerik bilgisi gerektirir. Sınıfta öğrenenleri tanıyan öğretmen, belirli çocuklar için çeşitlendirilmiş öğrenme fırsatları sunar. Öğretme ve öğrenme bu nedenle sorgulamaya dayanır ve öğrencilerin merakına dayanır (Mindes, 2008). Öğretmenin ve okul ortamının girişi, küçük çocukların yaratıcılığını etkileyen bağlamsal ve kültürel faktörleri oluşturur. Bununla birlikte, bireysel farklılıkların bu değişkenleri küçük çocukların yaratıcılığının öncül değişkenleri olmasına rağmen, biyolojik, kişilik ve bilişsel faktörleri aramıyorlar. Öğretmenler, yaratıcılık

eğitimine yardımcı olacak bir sınıf bağlamı oluşturulmasında çok önemli bir role sahiptir (Chien ve Hui, 2010).

Yapılandırmacı eğitim yaklaşımından esinlenen, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi ğretim programı ilk olarak 2005 yılında, ikinci olarak da 2009 yılında güncellenmiştir. 2005 ve 2009 yılında geliştirilen eğitim programlarından yansımalar yaratıcı düşünme becerilerini vurgulanmıştır (Kabapınar, 2007; Tay ve Baş, 2015; Uçuş Güldalı ve Demirbaş, 2017). Bu beceriler; özgünlük ve benzersiz olma, yeni fikirler ve hayal gücü geliştirme, aşır ve benzersiz bağlantılar kurma, duyguları kullanma, içgüdüleri ve tutkuyu aktif bir şekilde kullanma, risk alma, cesaret ve zorluklarla yüzleşmekten meydana gelmektedir (Kabapınar, 2007).

1.2 Problem Cmleri

Ortaokul sosyal bilgiler ders kitaplarının yenilikçi düşünme becerisine uygunluğu ne düzeydedir?

1.3 Alt Problemler

Araştırmanın ana problemi doğrultusunda belirlenen alt problemler şunlardır:

1. Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının yenilikçi düşünme becerisine uygunluğu ne düzeydedir?
2. Ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının yenilikçi düşünme becerisine uygunluğu ne düzeydedir?
3. Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının yenilikçi düşünme becerisine uygunluğu ne düzeydedir?

1.4 Araştırmanın Amacı ve nemi

Toplumların 21. yüzyılda kendilerini ayakta tutabilmesi ve kendini geliştirebilmesi için toplum olarak tkretmeyi değil üretmeyi seçmesi gerekmektedir. reten bir toplum olabilmek için birtakım becerilere sahip olabilmek gerekmektedir.

Düşünmek bu becerilerin en başında yer almaktadır. Düşünen bir bireyle düşünmeyen bir birey arasındaki fark şudur; düşünmeyen veya düşünemeyen birey tüketicisi demektir. Bireylere bu beceriyi kazandırmada en etkin rol yine eğitim ve eğitimcileredir. Bu yüzden Türkiye’de hazırlanan ve uygulanan ğretim programlarında düşünme becerilerine son yıllarda oldukça fazla vurgu yapıldığı görülmektedir. Bir bireyin genetik ya da zihinsel yönden bir sorunu yoksa o bireyin doğuştan düşünme becerisine sahip olduğu kabul edilir. Bireyler hayatları boyunca bir anlam arayışı içerisindedir. Bireyler bu süreç içerisinde yapmış oldukları

davranışları neden yaptıklarını ve meydana gelen olayların neden ve sonuçlarını sorgularken etkin bir şekilde düşünme becerilerini kullanmaktadır (Berkant, 2007). İnsanların düşünmesi aslında doğumla başlayıp ölüme kadar uzanan bir süreçtir. Bu süreç içerisinde yıllar içerisinde de dolaylı veya doğrudan bir şekilde gelişerek ilerler. Fakat bu ilerleme olumlu ya da olumsuz yönde meydana gelebilir. Olumsuz yönde ilerleyen niteliksiz bir düşünce sahibi bireyler daha çok zaman ve para harcarlar. Fakat olumlu yönde düşünme becerisini geliştirmiş bireyler daha nitelikli bir düşünme gücüne sahip olmakta, hayatta daha etkili olmakta ve başarılı olmaktadır. Bundan dolayı nitelikli bir düşünme için eğitim gerekmektedir (Güneş, 2012). Üstbilişsel bir beceri olan düşünme becerisine sahip bir birey şu şekilde yetkinliklere sahiptir; birey yapmış olduğu eylemleri veya seçimlerini iyi veya kötü olarak tartışabildiği zaman faydalı veya faydasız olarak çok kriterli kategorilere ayırabildiğinde geleceğe yönelik amaçlar belirleyip bunlar hakkında plan yapabildiğinde, yapacağı bu hareketlerin bir sonucu olacağını düşünebilen, gelecek konusunda tahminlerde bulunabilen ve kendisini yazarak düzgünce ifade edebilen bir birey olmasıdır (Welton & Mallan, 1999).

21. yüzyıla ayak uydurabilmek ve daha hızlı gelişebilmek için gerekli olan en önemli becerilerden birisi yenilikçi düşünebilme becerisidir. Bu beceriye sahip olmak demek tüketici bir toplum olmaktan çıkıp üretici bir toplum olmak demektir. Düşünmekten uzak olan bireyler tüketici birey demektir. Bu yüzden eğitim öğretimin öncelikli hedeflerinden biri de bireylere düşünebilmeyi öğretmektir. Bu bağlamda ekonomi, siyaset, eğitim vb. alanlarda dünyanın etkili ülkelerinden birisi olan Türkiye’de öğretim programları hazırlanırken düşünme becerilerine özel bir önem verilmiştir.

2018 yılında yayınlanan yeni sosyal bilgiler programıyla öğrencilere kazandırılması gereken temel becerilerden biri de yenilikçi düşünme becerisi olmuştur. Buradan da anlaşılacağı üzere artık yenilikçi düşünme eğitim programına entegre edilmiş ve öğrencilerin daha aktif düşünebilen ve problemlere yenilikçi düşünme yöntemleriyle çözümler üretebilen bireyler haline getirilmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

Eğitim öğretim programında yeniliğe gidilmesindeki en büyük etmenlerden bazıları şunlardır. Kalkınma planları 64. ve 65. Hükümetlerin eylem planları ulusal ve uluslararası ölçekte gerçekleştirilen sınavların sonuçları ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların hazırlamış oldukları raporlar ve bu alanda yapılan bilimsel araştırmalar etkili olmuştur. Bunların sonucunda da halihazırdaki mevcut programları yeni ortaya çıkan teoriler, yaklaşımlar, yenilikler ve gelişmeler öğrenme öğretme konusunda çağımızın gerekliliklerini, insan ve toplumun değişen ihtiyaçları doğrultusunda yenilemiştir (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] 2017, s.4).

Yapılmış olan bu çalışma sosyal bilgiler ders kitaplarının sosyal bilgiler programına yeni giren yenilikçi düşünme becerisine uygunluğunun tespiti üzerinedir.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokulların 5, 6 ve 7. sınıflarında 2018-2019 eğitim yılında okutulan sosyal bilgiler ders kitapları ile sınırlıdır.
2. Sosyal bilgiler kitapları sadece yenilikçi düşünme bağlamında incelenmiştir.

1.6 Tanımlar

Sosyal Bilimler: Dünyadaki hayatın beşerî ve toplumsal yönlerini inceleyen akademik disiplinler topluluğuna verilen isimdir. Zaman zaman Türkiye’de sözel bilimler olarak da anılırlar. Sosyal bilimler sanat ve beşerî bilimlerden insanlığı incelerken nitel ve nicel metotlar dahil olmak üzere bilimsel metotlar kullanır. (Şimşek, 2007)

Sosyal Bilgiler: “İlkokul ve ortaokullarda iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı” (Bilgili 2016: 4).

Eğitim: Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir. (Ertürk 1972)

Öğretim Programı: Eğitim programı içinde ağırlık taşıyan bu kesim, genellikle, belli bilgi kategorilerinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçlar doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır diğer bir ifadeyle ders programlarının tümüdür (MEB, 2018).

Ders Kitabı: Belirli bir amaç doğrultusunda ve öğretim programlarına uygun öğrencilerin öğrenmelerini ve hatırlamalarını kolaylaştırıcı, sistematik olarak kolaydan zora doğru bir ilerleme ve gelişme sağlayan öğrenci düzeylerini de dikkate alan eserlerdir (Güneş, 2002, s. 5).

Yenilikçi Düşünme: Seçenekler sunabilme seçenekler arasında en işe yarar olanı bulabilme üretebilme sonuç çıkarabilme ve ileriye dönük planlar yapabilme becerisidir. Kimi yazarlarca yenilikçi-yaratıcı düşünme bir kişilik özelliği olarak görülmektedir. Kuşku yok ki, yenilikçi düşünme geliştirilebilir özelliktir. (Zarillo, 2012).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde ilk olarak kuramsal çerçeve alt başlıklar şeklinde ele alınmış daha sonra ise bu konu hakkında yapılan araştırmalara değinilmiştir.

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Bu konu başlığı altında yenilikçi düşünme kavramı, yenilikçi düşünme kavramına ait tanımlar, yenilikçi düşünmenin önemi, ülkemizde ve dünyada yenilikçi düşünmenin eğitim kavramına yönelik kuramsal bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

2.1 Sosyal bilimler nedir?

Sosyal bilimler aslında geçmişten günümüze kadar birikerek gelen bilgeliğin günümüzdeki temsilcisidir. Sosyal bilimlerin temelleri eski Yunanda atılsa da 16. Yüzyıldan itibaren olgunlaşmaya başlamıştır. Sosyal bilimler temelde ampirik olarak doğrulanan bilgilerin sistematik bilgi şeklinde ortaya çıkarılmasıdır. Aslında bu bilimin temelinde bilgi sevgisi yer almaktadır (Gulbekian komisyonu 2005, s.12)

Fransız filozof Condorcet pozitivist paradigmayı şu sözlerle anlatmıştır: hedefi insan ve insanın mutluluğu olan bu bilimlerin neredeyse tamamı bizim dönemimizde yaratılmıştır. İlerleme olarak ta bu bilimler fiziksel bilimlerden de kesinlikle aşağı kalmayacak ilerleme yaşayacaktır. Daha sonra gelecek olanların bilgi ve aydınlanmada bizden daha iyi olacakları fikrinin yanılısına olmaması fikri o kadar güzel ki. Bilimlerin doğası üzerine düşünen moral insanların fiziki bilimler gibi sosyal bilimlerdeki olguların gözlemlenmesi ve temellendirilmesinde de aynı metotlar gerektiğini görmezden gelemiyor. Sadece o kadar hassas ve kesin bir dil bulunmalı ve aynı kesinlik derecesine ulaşılmalıdır (Gerring, 2001, s.XI; akt. Şimşek, 2007, s.25).

2.2 Sosyal bilgiler nedir?

Sosyal bilgiler temelde insanı ve içinde yaşadığı çevreyi, bu çevrede bulunan canlı ve cansız varlıkların insanlarla olan iletişimini ve etkileşimini konu almaktadır (Güngördü, 2005).

Sosyal bilgiler yeryüzündeki bütün çeşitli olayları tanıtan ve bu olayların sebeplerini açıklayan, vatandaşların hak ve ödevlerini, sorumluluklarının neler olduğunu anlatan yani insanın fiziki ve sosyal çevresiyle geçmişten günümüze ve gelecekteki etkileşimini meydana getiren bilgilerdir (Dönmez, 2003, s.32).

Herkes tarafından kabul edilebilecek kısa bir sosyal bilgiler tanımı yapmak oldukça zordur. Bunun nedeni yukarıda belirtildiği gibi birçok disiplinden oluşmasıdır (Öztürk ve Otluoğlu, 2002, s.5). Esasında sosyal bilgiler, toplumsal ilişkilere katılım ve bu konuda ihtiyaç duyulan bilginin öğrencilere kazandırılmasına yardımcı olur. Hukuk, siyaset ve ekonomi gibi toplumsal sorunlar doğası gereği çok disiplinli bir yapıya sahip olup, bu tarz problemlerin algılanması ve çözüm yollarının geliştirilmesi çok disiplinli eğitimi zorunlu kılmaktadır. Sosyal bilimlerin ortaya koyduğu bulguları ilkökul ve ortaokul öğrencilerine öğretmeyi iş edinmiş bir sosyal bilgilerin coğrafya ya da sosyoloji bilimlerine göre tanımlanması oldukça güçtür (Demirkaya, 2005, s. 94).

Bu yüzden sosyal bilgiler için birçok tanımlama yapılmıştır. Farklı eğitim yöntemleri için yapıldığı gibi sosyal bilgiler için de tanımlamalar yapılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Sosyal bilgiler insanları ve insanların toplumlarla olan etkileşimini inceleyen bir toplu disiplin alanıdır. Artık günümüzde ise değişimin bilimi olarak tanımlanmaktadır (Paykoç, 1991, s.2).

Sosyal bilgiler, yeryüzündeki olayların çeşitliliklerini bunların sebep ve sonuçlarını insanlara açıklayan, yurttaşlara sorumluluklarını hak ve ödevlerinin ne olduğunu anlatan yani insanlara fiziki ve sosyal çevrelerinin geçmişten günümüze ve gelecekte ne gibi etkilere sebep olabileceğini anlatan bilimdir (Çakıroğlu,1987, s.449).

Doğanay (2002, s.16-17), sosyal bilgileri, globalleşen dünyanın şartlarına haiz gerek sosyal ve fiziksel çevresine hâkim gerektiğinde multidisipliner düşünebilen demokratik değerlere hâkim zaman-mekân kavramı gelişmiş bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Eğitim-öğretim arasındaki en belirgin nüans öğretimin her aşamasının planlı bir sürece sahip olmasıdır. Örgün eğitim kurumları bu sebepten dolayı detaylı ve planlı bir müfredata sahiptir. Öğretim programları sahip olduğu alanlar açısından uygulamaya koyulduğu süreçte ihtiyaçlara göre değişime uğraması mutlaklıdır (Yazıcı ve Koca, 2008, s.22).

Günümüz şartları doğrultusunda sosyal bilgiler programında değişikliğe gidilmiş ihtiyaçlar dahilinde davranışçı yaklaşımdan yeni programla birlikte yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiştir.

2.3 Eğitim nedir?

Bir hayat boyu doğumdan ölüme kadar süren bir süreçtir eğitim.

Eğitim denilen süreç bir plan program dahilinde öğrencilere istendik yönde yaşantılar kazandırmaktır. Öğrencilere kazandırılması gereken yaşantıları etkin ve verimli kılabilmek için

iyi bir eğitim programı gerekmektedir. Eğitim programları hazırlanırken şu dört temele dayandırılır: hedef, içerik, öğrenme ve öğretme süreci, değerlendirme.

Başarılı bir eğitim programının en önemli özelliğinin yukarıda bahsetmiş olduğumuz dört öğenin muntazam bir şekilde uygulanması ile oluşur.

2.4 Ders kitabı nedir?

Derslerde kullanılan öğretim materyalleri eleştirel düşünme ve sorgulama becerilerinin kazandırılmasında etkin bir role sahiptir (Demirkaya, 2008, s.93). Bu bağlamda M.E.B tarafından hazırlanan program içeriğini öğrencilere aktarmada en etkin rolü ders kitapları üstlenmektedir.

“Bir eğitim programının içinde yer alan hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve bunların değerlendirilmesi boyutlarına uygun şekilde meydana getirilmiş matbu öğretim materyallerine ders kitabı denir” (Demirel ve Kıroğlu, 2005, s.9)

Yazılı bir eserin ders kitabı olabilmesi için hangi ders programı ile uyumlu olduğuna bakılır, uygun olduğu programa ait hedef ve davranışları belirli bir strateji ile gerekli yöntem ve teknikler ile uygulamak için yeterli bir materyal olması gerekmektedir. Ders kitabı bu perspektiften bakıldığı zaman birçok işlevi olan bir araçtır (Kılıç ve Seven, 2003, s.19).

“Milli eğitim tarafından hazırlanan programa uygun olarak organize edilen eğitim öğretim materyaline ders kitabı denmektedir” (Nelson, 1992, s.152; akt: Yanpar, 2005, s.113). Ders kitabının öğretmenler tarafından daha çok kullanılmasının en büyük sebebi kullanım kolaylığı, rahatlığı, takip edilmesinin kolay olması ve ödevlendirilmesinin rahat olmasıdır. Bir başka etmen ise öğrencilerin değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu yüzden ders kitabı öğrenciler için bir bilgi kaynağı haline gelir kısa ve öz bilgilerin bir araya getirildiği materyal halini alır” (Yanpar, 2005, s.14).

Ders kitapları öğrenme öğretme sürecinde önemli bir yer tuttuğu için ders kitaplarından optimum fayda sağlanması gerekmektedir. Bundan dolayı ders kitaplarının hazırlanması aşamasına oldukça dikkat edilmesi gerekmektedir. Ders kitapları özellikle öğretim programı ile paralel bir şekilde ilerlemeli ve sonrasında tasarım, görsel düzen, fiziksel yapı, dil ve anlatım ve içerik gibi kriterlere dikkat edilmelidir. Sosyal bilgiler öğretmenleri, ders kitaplarında bulunan ve işlevselliği açısından son derece önemli olan görsel materyalleri yorumlama ve değerlendirme becerilerine sahip olarak, bunların öğrencilere kazandırılmasında titiz davranmalıdır (Demirkaya, 2003, s.66).

Milli eğitim bakanlığı son birkaç yıldır eğitimin kalitesini arttırmaya dönük çalışmalar yapmış bu çalışmaların doğrultusunda yeni bir program hazırlanış ve bu programı 2005-2006 eğitim öğretim yılında uygulamaya başlamıştır. Yeni programla birlikte yeni ders kitapları da hazırlanmıştır. Yeni programın ders kitapları üç takım halinde hazırlanmış bunlar; ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı şeklinde dedir (Taş, 2007).

Öğretmenler eğitim öğretim faaliyetinde bulunurken derslerin kolay takip edilebilmesi ve kalıcı bir öğrenmenin sağlanabilmesi için birçok öğretim materyaline ihtiyaç duyar. Ders kitapları da kuşkusuz bu materyaller içerisinde en önemli yere sahip olmaktadır (Nalçacı, 2011, s. 312-335).

Ders kitapları hakkında dünyanın değişik ülkelerinde çalışmalar yapılmıştır. Bu sonuçlara göre ders kitaplarının hala okullarda en çok kullanılan eğitim materyali olduğu ortaya çıkmıştır (Kılıç ve Seven, 2007). Öğrencilere bilgi aktarma, bilgileri düzenleme ve öğrencilerin kişiliklerini geliştirme ve kendi kendilerine öğrenmelerini sağlayan yegâne eğitim öğretim materyali tüm dünyada ders kitaplarıdır (Öcal ve Yiğittir, 2007). Ders kitapları Türk eğitim sisteminde en yaygın kullanılan eğitim materyalidir (İşman, 2005). Eğitim-öğretim ve ders programlarının çağdaş anlamda yürürlükte olmadığı zamanlarda bile o derse ait kitaplar kullanılmıştır (Tertemiz, Ercan ve Kuyubaşı, 2004). Geçmişten günümüze kadar ders kitapları zaman içerisinde müfredatların değişmesi ve içeriğinin değişmesine rağmen öğretmen ve öğrenciler için en fazla ihtiyaç duyulan ve vazgeçilmeyen eğitim-öğretim materyali olmuştur (Ulusoy, 2008).

Ders kitaplarının günümüzdeki teknolojik gelişme ve eğitim-öğretim araçlarındaki çeşitliliğe rağmen en önemli kaynaklardan birisi olmasının sebebi hazırlanan müfredat ve programların planlanan amaçları ve hedeflerin soyut olmaktan çıkarılıp somut olarak meydana getirilmesi ile ilgilidir (Karapınar, 2009). Ders kitaplarının günümüzde eğitimin bütün alanlarında ya derse temel oluşturarak ya da derse yardımcı olduğunu belirtsek yanlış bir yargıda bulunmamış oluruz (Hesapcıoğlu, 2005).

Öğrenme ve öğretme sürecinde en çok kullanılan en önemli öğretim materyallerinden biri de ders kitaplarıdır (Kulantaş, 2007; Tan, 2008; Sever, 2010; Demirel, Seferoğlu ve Yağcı, 2004, Geçit, 2010) ve neyi ne kadar öğreneceklerini (öğrencilere tarif ettiğinden), öğrenme-öğretme sürecinde sınıf içi faaliyetleri yönetme açısından oldukça önemli bir yere sahiptir (Tay, 2005; Yalın,1996; Oruç, Önal ve Kaya, 2006). Ders kitapları eğitim-öğretim faaliyetleri planlanırken, uygulanırken, değerlendirilirken ve geliştirilirken büyük bir öneme sahiptir (Karabacak ve Turan, 2007). Öğrenme yaşantısı oluşturmada en etkin araçlardan birisi olan ders kitapları sadece öğrencilere değil yetişkin ve öğretmenlere de kaynaklık etmektedir (Kılıç, 2006).

Küçükahmet (1995)'e göre ders kitaplarının öğrenciye olan faydalarından biri de öğretmenlerinin derste anlattıklarını, istedikleri zaman ve mekânda arzu ettikleri sıklıkta tekrar edebilme şansı vermesidir. Bu nedenle ders kitapları öğrencilere bilgiyi direk aktaran değil, bilgileri yapılandırmalarına yardımcı olabilecek nitelikte olmalıdır (Ocak ve Yurtseven, 2009).

2.5 Yenilikçi düşünme nedir?

Sosyal bilgiler dersi sadece üç becerisi kategorisinde yetkinliğe sahip çocukların hazırlanmasına yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda öğrencilerin aktif vatandaş olmalarına yardımcı olmak için, onlara 21. yüzyılın dünyasında aktif katılımcı olmaları için gereken bilgi, beceri ve sivil erdemleri de kazandırır (Maxim, 1999). Öğrenme ve yenilik becerileri (yaratıcılık ve yenilik, eleştirel düşünme, iletişim ve iş birliği), bilgi, medya ve teknoloji becerileri (bilgi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, bilgi, iletişim ve teknoloji BİT okuryazarlığı), yaşam ve eğitim gibi 21. yüzyıl becerilerinde üç beceri kategorisi vardır. Kariyer becerileri; esneklik, uyarlanabilirlik, inisiyatif ve öz yönlendirme, sosyal ve kültürlerarası beceriler, verimlilik ve hesap verebilirlik, liderlik ve sorumluluk becerilerinden oluşmaktadır (Zarillo, 2012). Yaratıcılık becerileri söz konusu olduğunda, 21. yüzyılın becerileri, yaratıcı düşünmeyi, başkalarıyla yaratıcı çalışmayı ve yeniliklerin uygulanmasını içerir (Piirto, 2011).

Yenilik bir “an” değil, karmaşık zorlukları çözmek için uygulanan bir dizi disiplinler arası beceridir. Bu ders, yaratıcılık, iş birliği, eleştirel düşünme ve iletişim gibi 21. yüzyıl becerilerini geliştirerek öğrencileri yüksek okullara ve kariyere hazırlar.

Öğrenciler beş tema içeren yenilikçi düşünme çerçevesine tanıtılır: yaratıcılık, hikâye anlatımı, tasarım, iş birliği ve girişimcilik. Öğrenciler karmaşık bir disiplinler arası sorunu araştırarak, bir çözüm tasarlayacak ve prototip oluşturacak, bir girişim planı yazacak, çeşitli pazarlama araçları oluşturacak ve çeşitli sunumlar yapacaklardır. Dersin amacı öğrencileri eleştirel düşüncelerini, yaratıcı çözümler tasarlamalarını, çeşitli gruplarla iş birliği yapmalarını ve fikirlerini iletmelerini gerektiren sürekli değişen bir dünyaya hazırlamaktır.

Yenilikçi düşünmede öğrenciler yaratıcılık, hikâye anlatımı, tasarım, iş birliği ve girişimcilik olmak üzere beş entegre temadan becerilere hâkim olarak inovasyon sürecini öğrenirler. Öğrenciler karmaşık bir disiplinler arası problemi araştırır, yenilikçi bir çözüm tasarlar ve prototipler, bir girişim planı yazar, çeşitli pazarlama araçları oluşturur ve bir dizi sunum yapar.

Güncel olayların, tartışmaların, uygulamalı tasarım zorluklarının, araştırma projelerinin ve topluluk katılımının analizi yoluyla öğrencilere gerçek dünyadaki konularla ilgilenmeleri için birçok fırsat sunulur. Sürekli değişen dünyaya ayak uydurabilmek için öğrenciler yenilikçi

düşünme sürecine hâkim olma, sürekli eleştirel düşünmek, yaratıcı çözümler tasarlamak, farklı gruplarla iş birliği yapmak ve fikirlerini iletmek için çaba sarf etmek zorundadırlar.

Öğrenci, karmaşık disiplinler arası ya da 'kötü' problemleri tanımlar ve analiz eder. Öğrencinin: 'kötü bir sorunu' birçok farklı insanı etkileyen ve kapsayan ve temiz su erişimi, yoksulluk veya hastalık gibi basit bir cevabı veya çözümü olmayan karmaşık bir disiplinler arası meydan okuma olarak tanımlamak; sık sık değişen, süreçler veya gereksinimler, iletişim bozukluğu veya kaynak kısıtlamaları gibi kötü sorunların çözümünde karşılaşılan genel engelleri tespit etmek; ve sorunun tarihi ve coğrafyası, ilgili paydaşlar, önceki çözümler ve ilgili konular gibi kötü bir sorunun bağlamını araştırmak ve analiz etmek gibi yetilere sahip olması beklenmektedir.

Öğrenciler yenilikçi düşünme becerisini çözülmesi zor olan problemleri çözmek için kullanır. Öğrencilere yaratıcılık, hikâye anlatımı, iş birliği, tasarım ve girişimcilik gibi birçok yenilikçi düşünme yöntemini öğretmek gelecekte onları bekleyen sorunlara karşı önceden hazır olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Öğrenci, yenilikçi bir düşünürün özelliklerini sergiler. Öğrencinin: Frida Kahlo, Albert Einstein, Maya Angelou, Leonardo da Vinci, Ada Lovelace, Frank Lloyd Wright, Steve Jobs, Coco Chanel gibi kariyer boyunca yenilikçi düşünürleri tanımlamak; tarih boyunca yenilikçi düşünürlerin günlerinin kötü sorunlara nasıl yaklaştığını analiz etmek; günümüzün okul, toplum, ulusal ve küresel düzeydeki yenilikçi düşünürlerinin örneklerini belirleyebilecek; esneklik, merak ve girişim gibi yenilikçi bir düşünürün karakteri güçlü yönlerini uygulama yollarını belirlemek ve tartışmak; ve öğrencinin kendi güçlü yönlerini göstermesini bağımsız düşünme ve başkalarıyla işbirliği yoluyla değerlendirir (T.E.A., 2019).

Öğrenci, yaratıcılığı yenilikçi düşüncenin temeli olarak tanımlar. Öğrencinin yaratıcılığı herhangi bir konu veya kariyere öğrenilebilen, öğretilen ve uygulanabilen bir süreç olarak tanımlamak; Graham Wallas (hazırlık, inkübasyon, aydınlatma ve doğrulama) veya yaratıcılık pırlantası (problem, genişleme, yakınsama, çözüm) gibi yaratıcı süreç modellerini araştırmak ve analiz etmek; düşünce sürecindeki ihtiyacı belirtmek, fikir üretmek (beyin fırtınası), fikirleri hassaslaştırmak ve bir fikir seçmek gibi adımları belirlemek; kişisel yaratıcılığın kendini ifade etme biçimlerini analiz eder; yaratıcılığın çeşitli kişisel ifadelerinin yararlarını karşılaştırır ve tartışır; aydınlatma, mobilya, ses, toplumsal sistemler ve kişilerarası etkileşimler gibi fiziksel ve sosyo-duygusal ortamda kişisel yaratıcılığın önündeki engelleri ve olanak sağlayıcıları tanımlamak; günlük tutma ve işbirlikçi beyin fırtınası gibi kişisel yaratıcılığı kolaylaştıran strateji ve yöntemleri araştırmak ve uygulamak; ve eskiz, anlatı, fiziksel prototip veya sözlü sunum gibi yaratıcı fikirler geliştirmek ve sunmak.

Öğrenci, çözülmesi zor sorunlara yenilikçi çözümler geliştirmek için görsel hikâye anlatımı ve transmedia hikâye anlatımı gibi çeşitli hikâye anlatım tekniklerini uygular. Öğrencinin: hikâye anlatımını tanımlamak ve kitaplar, şiirler, dans, reklamlar, posterler, blog yazıları, hashtag mesajları, fotoğraflar ve videolar gibi modern öykülerin örneklerini tanımlamak; üç perdelik hikayeler ve kahramanın yolculuğu gibi çeşitli hikaye yapısı örneklerini tanımlamak; hikâye anlatımının bağlam oluşturma, anlatı oluşturma ve kötü problemi bir izleyiciyle ilişkilendirme gibi kötü bir sorunu çözme sürecine nasıl entegre olduğunu açıklamak; hikâye anlatımının kişisel ve küresel düzeyde değişimi nasıl etkileyebileceğini tartışabilir; dijital araçlar veya hedefli pazarlama gibi bir mesajın yayılmasına katkıda bulunan faktörleri veya araçları analiz etmek; seçilen kötü bir problemle ilgili çalışmalar, makaleler veya konferans kağıtları gibi araştırmaları bir araya getirmek ve seçmek; kaynakların güvenilirliğini ve verilerin geçerliliğini analiz etmek ve değerlendirmek; etkili hikaye anlatımında veri ve duygu arasındaki bağlantıyı açıklar; araştırmayı Infographic gibi görsel bir temsile dönüştürmek; konuşma, poster, Infographic, multimedya sunumu, sosyal medya kampanyası, şiir veya blog yazısı gibi çeşitli araç ve teknikleri kullanarak kötü bir sorun hakkında bir mesaj veya hikaye oluşturmak; ve Sokratik diyalog, röportaj, sözlü tarih projesi veya reklam gibi yöntemleri kullanarak çeşitli kitlelere etkili ve uygun bir şekilde iletişim kurmak (T.E.A., 2019).

Öğrenci, kötü sorunlara yenilikçi çözümler tasarlamak için çeşitli teknikleri tanımlar ve uygular. Öğrencinin: estetik, kullanılabilirlik, anlaşılabilirlik ve amaç gibi iyi bir tasarımın özelliklerini tanımlamak; tasarım düşüncesinin evrimini açıklar; toplumsal düşünceleri ele almak ve olumlu değişimi teşvik etmek için tasarım düşüncesinin potansiyelini değerlendirmek; keşif, fikir, prototip oluşturma ve değerlendirme dahil olmak üzere tasarım sürecindeki adımları tanımlamak; yaratıcılık, düşünce ve tasarım süreçlerinin birbiriyle nasıl ilişkili olduğunu açıklamak; eskiz, 3D modelleme, film şeridi ve rol yapma gibi çeşitli prototipleme yöntemlerini tanımlamak; çeşitli prototipleme yöntemlerini değerlendirebilecek; bir hedef kullanıcıya röportaj gibi etnografik yöntemleri bir prototipe uygulamak; kullanıcı geri bildirimlerine dayalı tasarım ve prototipleri geliştirmek; ve belirli bir kullanıcıyı hedefleyen ve amaç ve yenilikçi düşüncüyü uygulayan tasarımlar ve prototipler oluşturur (T.E.A., 2019).

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu çalışmada ele alınan yenilikçi düşünme becerisi konusu, Türkiye’de sosyal bilgiler dersi öğretim programına 2018 yılında dahil edildiği için alan yazında ulaşılabilen kaynak sayısı sınırlıdır.

Bilişim ve teknoloji alanındaki yaşanan hızlı gelişim ve değişim, birey ve toplumun ihtiyaçlarını değiştirmiş, öğrenme ve öğretme teorileri, yaklaşımlardaki yenilik ve gelişmeler bireylerden farklı roller beklenmesine yol açmıştır. Ortaya çıkan bu değişimler bilgi üreten ve işlevsel hale getirebilen, kullanabilen, problemleri çözen, eleştirel düşünebilen, girişimci, kararlı, iletişim becerisine sahip, empati yapabilen, topluma, kültüre katkı sağlayan ve buna benzer birçok nitelikte bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelikte bireylerin yetiştirilmesine hizmet edecek eğitim programı sadece bilgi aktaran değil bununla birlikte bireysel farklılıkları da dikkate alan, değer ve beceri kazandırmaya yönelik sade ve anlaşılır bir şekilde hazırlanmıştır.

2018 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan öğretim programının amaçları şu şekilde açıklanmıştır:

Hazırlanan öğretim programları 1739 sayılı millî eğitim temel kanununun 2. Maddesinde ifade edilen “Türk millî eğitim temel ilkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Hazırlanan bu eğitim öğretim programı okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini kapsayacak şekilde ve sarmal bir yapıda hazırlanmıştır. Hazırlanan bu programın amaçları da şu şekildedir.

Okul öncesi eğitim alan öğrencilerin bireysel gelişimleri, bedensel, fiziksel ve duygusal alanda sağlıklı bir gelişim göstermelerini sağlamak.

Öğrencilerin ilkokulu tamamladıktan sonra kendi bireyselliğine ve gelişim düzeyine uygun öz farkındalığı ve ahlaki bütünlüğe sahip, öz disiplin ve öz güvene sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile estetik duyarlılık ve sosyal becerileri kazanmış bunları da etkili bir şekilde kullanan bireyler olmasını sağlamak.

Öğrenciler ortaokulu tamamladıkları zaman ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri daha da geliştirerek millî ve manevî değerleri benimsemiş, hakları ve sorumluluklarını kullanan ve yerine getiren, ‘Türkiye Yeterlilikleri Çerçevesi’nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan becerileri ve yetkinlikleri temel düzeyde kazanmış bireyler olmasını sağlamak.

Öğrenciler liseyi tamamladıkları zaman ilkokul ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevî değerleri benimseyip hayat düsturu haline getirmiş üretken ve aktif vatandaşlar ülkemizin iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına yardımcı olan, ‘Türkiye

Yeterlilikleri Çerçevesi'nde ve ayrı disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan beceri ve yetkinlikleri temel düzeyde kazanmış, ilgisi ve yetenekleri doğrultusunda herhangi bir mesleğe, yüksek öğretime ve hayata hazır bireyler yetiştirmektir (MEB, 2018).

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında kazandırılmak istenen beceriler aşağıda verilmiştir.

1. Araştırma	15. Kanıt kullanma
2. Çevre okuryazarlığı	16. Karar verme
3. Değişim ve sürekliliği algılama	17. Konum analizi
4. Dijital okuryazarlık	18. Medya okuryazarlığı
5. Eleştirel düşünme	19. Mekânı algılama
6. Empati	20. Öz denetim
7. Finansal okuryazarlık	21. Politik okuryazarlık
8. Girişimcilik	22. Problem çözme
9. Gözlem	23. Sosyal katılım
10. Harita okuryazarlığı	24. Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
11. Hukuk okuryazarlığı	25. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
12. İletişim	26. Yenilikçi düşünme
13. İş birliği	27. Zaman ve kronolojiyi algılama
14. Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme	

Yenilikçi düşünme, öğrencilerin öğrenme sürecine daha fazla dahil olmalarını ve çalışmalarında yeni anlamlar keşfetmelerini teşvik eder; bu da sınıf ortamındaki uzun süreli bilgi hafızasına neden olur (Kirkendall ve Krishen, 2016). Sosyal bilgiler, antropoloji, sosyoloji, tarih, siyaset bilimi, coğrafya, ekonomi ve psikolojiden teorik fikirlerden çıkarılan geniş bir konu dizisini içerir. Küçük çocuklar için bu temalar; oyun oynama, kişisel etkileşimler, okuryazarlık ve proje temelli öğrenme, veri toplama ve analiz etme ve öz, aile ve toplumun çalışmasından başlayarak rapor sunumu yoluyla araştırılır. Bu temalar, yerel ve ulusal tarih, ekonomi bilimi, siyaset bilimi ve ilköğretim sınıflarındaki coğrafyayı, bunları yaşam boyu öğrenenler olarak hazırlamaya yardımcı olan anlamlı bir içerik sağlamak üzere içerecek şekilde genişletilmiştir (Lackaff ve Mindes, 2013).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde yapılan çalışma ile ilgili olarak araştırmanın yapıldığı model, çalışma materyalleri ile geçerlik ve güvenilirlikle ilgili bölümlere yer verilmiştir.

Bu araştırma, 2018 yılında Türkiye'deki ortaokullarda okutulmakta olan sosyal bilgiler ders kitaplarının incelenmesini konu edinmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. “*Yazılı eserler geçmiş hakkında bize bilmediğimiz pek çok şeyi sunan önemli kaynaklardır. Bu nedenle, yazılı materyaller nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar*” (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yapılan bu araştırmada 2018 yılı sosyal bilgiler ders kitaplarının yenilikçi düşünme bağlamında incelenmesi esasına dayanmaktadır. Bu araştırma nitel araştırma yöntemi kullanılmış doküman analizi tekniği ile de veriler bir araya getirilmiştir.

Daha çok sözel verilerin analizinin yapıldığı ve genellemeden çok keşfetme amacı taşıyan çatı bir yöntemdir nitel çalışma (Bülbül, 2016).

“Bize bilmediğimiz birçok şeyi sunan kaynaklar yazılı eserlerdir. Bundan dolayı nitel araştırma araştırmalarda en çok kullanılan bilgi kaynaklarıdır. Bu yazılı materyallerin analizinin amacı araştırılmak istenen olgu ve olaylar hakkında bilgi bulabilmektir. Buna da doküman incelemesi denir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bir araştırmada doküman analizi yapılırken hedef verilere ulaşma yolu olarak dokümanlar incelenir (Çepni, 2010).

Yıldırım ve Şimşek (2011, s.197) şöyle söylemektedirler “*doküman incelemesi yapılan çalışmalarda elde edilen bütün verileri analiz etmek bazen mümkün olmayabilir.*

Bundan dolayı araştırmacılar çoğu zaman elde ettikleri verilerin içerisinde bir örneklem oluştururlar”. Yapılan bu araştırmada da *kolay ulaşılabilir durum örnekleme* kullanılmıştır. Sosyal bilgiler ders kitapları sınıflara göre şunlardır:

2019 yılı sosyal bilgiler ders programına uygun sosyal bilgiler ders kitapları;

5. Sınıf: Şahin, E. (2018). *Sosyal bilgiler ders Kitabı*. Ankara: Anadolu Yayıncılık.

6.Sınıf: Yılmaz, F.G., Bayraktar, H., Özden, M. K., Akpınar, M. ve Evin, Ö. (2018). *Sosyal bilgiler ders Kitabı*. Ankara: M.E.B. Yayınları.

7.Sınıf: Gültekin, G., Akpınar, M., Nohutçu, M., Özerdoğan, P. ve Aygün, S. (2018). *Sosyal bilgiler ders Kitabı*. Ankara: M.E.B. Yayınları.

Yukarda liste olarak verilen ders kitapları analiz edilirken, 2019 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programlarındaki yenilikçi düşünme becerisi dikkate alınarak analiz edilmiştir. Böylece 5,6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının yenilikçi düşünme becerisine uygunluğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma 2018 yılında yayınlanan sosyal bilgiler ders kitaplarının doküman analizi yöntemine göre incelenmesini temel alan nitel bir çalışmadır.

3.1 Araştırma Modeli

Yapılan bu çalışmada, 2018 yılı 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve veri toplama tekniği olarak doküman analizi kullanılmıştır. Yazılı eserler geçmiş hakkında bize bilmediğimiz pek çok şeyi sunan önemli kaynaklardır. Bu nedenle, yazılı materyaller nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.2 Araştırma materyali

Öğrencilerin sahip olduğu bilgilerin, becerilerin, tutumlarının ve değerlerinin gelişimi esnasında kullanılan araç, gereç ve kaynakların tamamı öğretim materyali olarak isimlendirilir. Öğrencilerin öğrenme kavramı üzerine yapılan bir çalışmada, görsel ifade kullanımının öğrencilerin öğrenmelerinde büyük katkısı olduğu ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle görsel betimlemelerin öğrenmeleri kolaylaştırdığı görülmüştür. Görsel unsur kullanımının öğrencilerin dikkatini çektiği, güdülediği ve dikkatlerini en üst seviyede tuttuğu, duygusal tepki göstermelerini kolaylaştırdığı soyut kavramları da somutlaştırdığı aynı zamanda da zor kavramların anlaşılmasını kolaylaştırdığı gözlemlenmiştir (Demirel, Seferoğlu ve Yağcı, 2002).

Bu çalışmada materyal olarak 2018 yılında yayınlanan ve yeni sosyal bilgiler müfredatına uygun hazırlanmış Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullara dağıtılan 5.6 ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitapları seçilmiştir.

Bir çalışmada doküman incelemesi kullanılırken elde edilen bütün doküman verileri bir bütün olarak analiz edilemeyebilir. Bundan dolayı araştırmacılar çoğu zaman elde ettikleri veri

setinden bir örneklem oluşturmaya çalışırlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.197). Ders kitapları seçilirken 2018 yılı 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları seçilmiştir.

2018 ortaokul sosyal bilgiler derslerinde okutulan ve bu bağlamda analize konu olan ders kitapları şunlardır:

5. Sınıf: Şahin, E. (2018). *Sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Anadolu Yayıncılık.

6. Sınıf: Yılmaz, F. G., Bayraktar, H., Özden, M. K., Akpınar, M. ve Evin, Ö. (2018). *Sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: M.E.B. Yayınları.

7. Sınıf: Gültekin, G., Akpınar, M., Nohutçu, M., Özerdoğan, P. ve Aygün, S. (2018) *Sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: M.E.B. Yayınları.

3.3 Verilerin Toplanması

Hali hazırda elde bulunan belgelerin veya kayıtların veri kaynağı olarak ele alınıp sistemli bir şekilde incelenmesine doküman analizi denmektedir. Bu doküman analizinin de başarılı olabilmesi için araştırma konusu ile ilgili belgelerin temin edilmesi, incelenmesi ve gerekli düzenlemeler sayesinde belirli görüşleri veya durumları ortaya koyarak üzerinde bir sentez yapılabilmesidir (Karasar, 2007).

Araştırmanın veri kaynağı olarak seçilen 5., 6. ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında alanında uzman kişilerin görüşleri alınarak yenilikçi düşünme becerisi ile ilgili 5 temel kavram belirlenmiştir. Belirlenen bu kavramlar “Düşünme, Tartışma, Yaratıcılık, Yeni fikir, Yenilik” anahtar sözcükleridir. Belirlenen bu kavramların tespiti için 5,6 ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitapları taranmıştır. Belirlenmiş olan bu anahtar sözcüklerin kullanıldığı yerler ve kullanılma sıklığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu veriler de ünite bazında frekans ve yüzde olarak hesaplanmış ve tablo haline getirilmiştir. Böylece anahtar sözcüklerin öğrenme alanları bazında ve kitaplar bazında ne kadar kullanıldığı tespit edilmiştir. Böylece yenilikçi düşünme becerisine sosyal bilgiler ders kitabında ne kadar yer verildiği bulunmuştur.

3.4 Verilerin Analizi

Araştırmada verilerinin analiz edilmesinde şu dört basamak takip edilmiştir.

1-) Seçme-indirgeme aşaması: Veri kaynağı olarak 2019 yılında M.E.B. tarafından yayınlanan 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları seçilmiştir.

2-) Gruplandırma aşaması: Veri kaynağı tespit edildikten sonra anahtar sözcükler üniteler bazında tablollaştırılmıştır.

3-) Genelleştirme-soyutlaştırma aşaması: Analiz edilen kitaplarda söz konusu kavramlar belirlenip beş ana kavrama genellenmiştir. Bu genellenen kavramlardan da hareketle sosyal bilgiler ders kitaplarının yenilikçi düşünme kavramı ile ilgili içeriği bir araya getirilmiştir.

4-) Kuramla ilişkilendirme aşaması: Araştırmanın bu aşamada ise analiz edilen kitapların içerikleri göz önünde bulundurularak yenilikçi düşünme becerisinin sosyal bilgiler ders kitaplarındaki yeri bulunmaya çalışılmış ve bu yer hakkında farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu konu hakkında yapılan çalışmaların ne kadar önemli ve gerekli olduğu tartışılmıştır.

Yapılmış olan bu çalışmada toplanılan veriler doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Doküman incelemesi yazılı materyallerin araştırılacak konu hakkında analizi demektir. Bu yazılı materyaller herhangi bir kayıt olabilir belge olabilir bunların sistematik bir şekilde incelenmesidir. Bir doküman analizinin başarılı olabilmesi için ana temel şartlarından olan konuya ilişkin belgenin bulunması ve incelenmesidir ve bu belgenin gerekli düzenlenmelerinin yapıp üzerinde belirli durumların ve görüşlerin ortaya çıkarılması bunun üzerinden de sentez yapılabilmesi önemlidir (Karasar, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Doküman analizi genellikle yapılan diğer araştırma yöntemlerine yardımcı olarak kullanılsa da aynı zamanda bir yöntem olarak tek başına da kullanılmaktadır. Yöntem olarak doküman analizi hem basılı hem de elektronik belgeleri gözden geçirmek için ve değerlendirmek için kullanılan sistematik bir düzendir (Bowen, 2009). O'Leary (2017)'ye göre birincil araştırma veri kaynaklarından olan yazılı metinlerin bir araya getirilip incelenmesi, sorgulanması ve analiz edilmesini sağlayan araştırma aracına doküman analizi denmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bu bölümde, araştırma sorularını cevaplandırmak için toplanan verilerin, çeşitli istatistiksel analizler kullanılarak çözümlenmesi ile elde edilmiş olan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

5, 6 ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitapları yenilikçi düşünme bağlamında belirlenmiş anahtar sözcüklerin kullanıldığı üniteler yerler ve kullanım sıklıkları bakımından derinlemesine gözden geçirilmiştir. Elde edilen verilerde ders kitabındaki öğrenme alanında göre tablo halinde aşağıda verilmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 1: 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabından öğrenme alanında bazında elde edilen bulgular

Tablo 1 analiz edildiği zaman elde edilen veriler aşağıda verilmiştir

<i>Öğrenme alanı</i>	<i>Kavram</i>	<i>Frekans</i>
1. Öğrenme alanı: Birey ve Toplum	Düşünme	28
	Tartışma	4
2. Öğrenme alanı: Kültür ve Miras	Düşünme	15
	Yenilik	1
	Tartışma	1
3. Öğrenme alanı: İnsanlar Yerler Çevreler	Düşünme	18
	Düşünme	17
4. Öğrenme alanı: Bilim Teknoloji ve Toplum	Tartışma	5
	Yaratıcılık	1
	Yeni fikir	1
	Yenilik	1
5. Öğrenme alanı: Üretim Dağıtım Tüketim	Düşünme	17
	Yeni fikir	15
	Tartışma	3
6. Öğrenme alanı: Etkin Vatandaşlık	Yenilik	7
	Düşünme	25
7. Öğrenme alanı: Küresel Bağlantılar	Tartışma	1
	Düşünme	15
	Tartışma	2
	Yenilik	1

1. öğrenme alanı olan birey ve toplum öğrenme alanında seçilmiş olan anahtar cümlelerden sadece iki tanesi olan düşünme ve tartışma kavramlarına rastlanılmış ve özellikle de düşünme kavramından 28 defa bahsedilmiştir. İkinci kavram olan tartışma kavramından ise 4 defa bahsedilmiştir.

2. öğrenme alanı olan kültür ve miras öğrenme alanında anahtar kelime olarak seçilmiş olan kavramlardan üç tanesi tespit edilmiştir. Bunlar düşünme, yenilik ve tartışma kavramlarıdır. Bunların içinden en fazla düşünme kavramına 15 defa yenilikten 1 tartışma kavramından 1 defa değinilmiştir.

3. öğrenme alanı insanlar yerler çevreler öğrenme alanında seçilmiş olan anahtar kelimelerden sadece düşünme kavramına 18 defa yer verilmiştir.

4. öğrenme alanı bilim teknoloji ve toplum öğrenme alanında seçilmiş olan beş anahtar sözcüğün tamamına bu öğrenme alanında değinilmiştir. Bu kavramlar, düşünme, tartışma, yaratıcılık, yeni fikir, yenilik bunlar içinden en fazla yine düşünme kavramına 17 defa değinilmiş sonra da tartışma kavramına 5 defa değinilmiştir diğer kavramlara da yaratıcılığa 1, yeni fikre 1, yenilik kavramına da 1 defa değinilmiştir.

5. öğrenme alanı üretim dağıtım tüketim öğrenme alanında seçilmiş olan anahtar sözcüklerden en fazla düşünme kavramına (17 defa), ondan sonra yeni fikir kavramına (15 defa), yenilik kavramına (7 defa), tartışma kavramına ise 5 defa değinilmiştir.

6. öğrenme alanı etkin vatandaşlık öğrenme alanında seçilmiş olan kavramlardan en fazla düşünme kavramına (25 defa), tartışma kavramına ise 1 defa değinilmiştir.

7. öğrenme alanı küresel bağlantılar öğrenme alanında seçilmiş olan anahtar sözcüklerden en fazla düşünme kavramına (15 defa), tartışma kavramına (2 defa), yenilik kavramına 1 defa değinilmiştir.

Tablo 2. Sosyal bilgiler 5. Sınıf kitabında kullanılan kavramların toplam frekans ve yüzdeleri

<i>Kavram</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Düşünme	135	%75,84
Tartışma	17	%9,55
Yaratıcılık	1	%0,56
Yeni fikir	16	%8,98
Yenilik	8	%5,05

5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan anahtar sözcüklerin kullanılma sıklığı ve yüzdeleri şu şekildedir: düşünme kavramına 135 defa, tartışma kavramına 17 defa, yeni fikir kavramına 16 defa, yenilik kavramına 8 defa, yaratıcılık kavramına ise sadece 1 defa değinilmiştir. Yüzde olarak en fazla yine %75,84 ile düşünme kavramı, %9,55 ile tartışma, %8,98 ile yeni fikir, %5,05 ile yenilik, %0,56 ile de yaratıcılık kavramına değinilmiştir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 3: 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabından öğrenme alanında bazında elde edilen bulgular.

<i>Öğrenme alanı</i>	<i>Kavram</i>	<i>Adet</i>
1. Öğrenme alanı: Birey ve Toplum	Düşünme	15
	Tartışma	8
2. Öğrenme alanı: Kültür ve Miras	Düşünme	17
	Yaratıcılık	4
3. Öğrenme alanı: İnsanlar Yerler Çevreler	Tartışma	31
	Düşünme	2
4. Öğrenme alanı: Bilim Teknoloji ve Toplum	Tartışma	9
	Düşünme	7
	Tartışma	12
	Yeni fikir	6
5. Öğrenme alanı: Üretim Dağıtım Tüketim	Yenilik	2
	Düşünme	6
	Yeni fikir	1
6. Öğrenme alanı: Etkin Vatandaşlık	Tartışma	20
	Yenilik	3
	Düşünme	24
7. Öğrenme alanı: Küresel Bağlantılar	Tartışma	18
	Yeni fikir	7
	Düşünme	5
	Tartışma	10

Tablo 3 analiz edildiği zaman elde edilen veriler aşağıda verilmiştir

1. öğrenme alanı olan birey ve toplum öğrenme alanında seçilmiş olan anahtar cümlelerden sadece iki tanesi olan düşünme ve tartışma kavramlarına rastlanılmıştır. Ders kitabında özellikle de düşünme kavramından 15 defa bahsedilmiştir. İkinci kavram olan tartışma kavramından ise 8 defa bahsedilmiştir.

2. öğrenme alanı olan kültür ve miras öğrenme alanında anahtar kelime olarak seçilmiş olan kavramlardan üç tanesi tespit edilmiştir. Bunlar düşünme, yenilik ve tartışma kavramlarıdır.

Bunların içinden en fazla tartışma kavramına (31 defa) yaratıcılık kavramına (4 defa) düşünme kavramından (17 defa) değinilmiştir.

3. öğrenme alanı insanlar yerler çevreler öğrenme alanında seçilmiş olan anahtar kelimelerden sadece düşünme kavramı ve tartışma kavramına yer verilmiştir. Bundan tartışma kavramına 9 defa düşünme kavramına 2 defa yer verilmiştir.

4. öğrenme alanı bilim teknoloji ve toplum öğrenme alanında seçilmiş olan beş anahtar sözcükten dört tanesine bu öğrenme alanında değinilmiştir. Bu kavramlar, düşünme, tartışma, yeni fikir, yenilik. Bunlar içinden en fazla tartışma kavramına 12 defa değinilmiş sonra da düşünme kavramına 7 defa değinilmiştir. Diğer kavramlardan da yeni fikre 6, yenilik kavramına da 2 defa değinilmiştir.

5. öğrenme alanı üretim dağıtım tüketim öğrenme alanında seçilmiş olan anahtar sözcüklerden en fazla tartışma kavramına 20 defa ondan sonra düşünme kavramına 6 defa yenilik kavramına 3 defa yeni fikir kavramına 1 defa değinilmiştir.

6. öğrenme alanı etkin vatandaşlık öğrenme alanında seçilmiş olan kavramlardan en fazla düşünme kavramına (24 defa), tartışma kavramına (18 defa), yeni fikir kavramına (7 defa) değinilmiştir.

7. öğrenme alanı küresel bağlantılar öğrenme alanında seçilmiş olan anahtar sözcüklerden en fazla tartışma kavramına 10 defa düşünme kavramına 5 defa değinilmiştir.

Tablo 4: sosyal bilgiler 6. Sınıf kitabında kullanılan kavramların toplam frekans ve yüzdeleri

<i>Kavram</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Düşünme	76	%36,71
Tartışma	108	%52,17
Yaratıcılık	4	%1,93
Yeni fikir	14	%6,76
Yenilik	5	%2,41

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan anahtar sözcüklerin kullanılma sıklığı ve yüzdeleri şu şekildedir: Tartışma kavramına 108 defa değinilmiş düşünme kavramına 76 defa değinilmiş yeni fikir kavramına 14 yenilik kavramına 5 defa en az da yaratıcılık kavramına 4 defa değinilmiştir. Yüzde olarak en fazla (%52,17) ile tartışma, ondan sonra en fazla (%36,71) ile düşünme kavramı, (%6,76) ile yeni fikir (%2,41) ile yenilik (%1,93) ile de yaratıcılık kavramına değinilmiştir.

4.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 5: 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabından öğrenme alanında bazında elde edilen bulgular.

<i>Öğrenme alanı</i>	<i>Kavram</i>	<i>Adet</i>
1. Öğrenme alanı: Birey ve Toplum	Düşünme	30
	Tartışma	2
	Yaratıcılık	1
	Yeni fikir	1
2. Öğrenme alanı: Kültür ve Miras	Düşünme	18
	Yenilik	22
	Tartışma	9
	Yeni fikir	1
3. Öğrenme alanı: İnsanlar Yerler Çevreler	Düşünme	3
	Tartışma	1
4. Öğrenme alanı: Bilim Teknoloji ve Toplum	Düşünme	59
	Tartışma	3
	Yeni fikir	3
	Yenilik	2
5. Öğrenme alanı: Üretim Dağıtım Tüketim	Düşünme	16
	Yaratıcılık	5
	Tartışma	3
	Yenilik	1
6. Öğrenme alanı: Etkin Vatandaşlık	Düşünme	10
	Tartışma	7
7. Öğrenme alanı: Küresel Bağlantılar	Düşünme	8
	Tartışma	2
	Yaratıcılık	2

Tablo 5 analiz edildiği zaman elde edilen veriler aşağıda verilmiştir

1. öğrenme alanı olan birey ve toplum öğrenme alanında seçilmiş olan anahtar cümlelerden dört tanesine bu öğrenme alanında rastlanmıştır. Bu kavramlardan düşünme kavramına 30 defa değinilmiştir. Tartışma kavramına 2 defa değinilmiştir yaratıcılık ve yeni fikir kavramından ise 1'er defa değinilmiştir.

2. öğrenme alanı olan kültür ve miras öğrenme alanında anahtar kelime olarak seçilmiş olan kavramlardan dört tanesi tespit edilmiştir. Bunlar düşünme, yenilik ve tartışma yeni fikir kavramlarıdır. Bunların içinden en fazla yenilik kavramına 22 defa, düşünme kavramına 18 defa, tartışma kavramından 9 defa, yeni fikir kavramından 1 defa değinilmiştir.

3. öğrenme alanı insanlar yerler çevreler öğrenme alanında seçilmiş olan anahtar kelimelerden sadece düşünme kavramı ve tartışma kavramına yer verilmiştir. Bundan tartışma kavramına 1 defa, düşünme kavramına 3 defa yer verilmiştir.

4. öğrenme alanı bilim teknoloji ve toplum öğrenme alanında seçilmiş olan beş anahtar sözcükten dört tanesine bu öğrenme alanında değinilmiştir. Bu kavramlar, düşünme, tartışma, yeni fikir, yenilik. Bunlar içinden en fazla düşünme kavramına 59 defa değinilmiş sonra da tartışma kavramına 3 defa değinilmiştir. Diğer kavramlara da yeni fikre 3, yenilik kavramına da 2 defa değinilmiştir.

5. öğrenme alanı üretim dağıtım tüketim öğrenme alanında seçilmiş olan anahtar sözcüklerden en fazla düşünme kavramına 16 ondan sonra yaratıcılık kavramına 5 defa, tartışma kavramına 3 defa, yenilik kavramına 1 defa değinilmiştir.

6. öğrenme alanı etkin vatandaşlık öğrenme alanında seçilmiş olan kavramlardan en fazla düşünme kavramına 10 defa tartışma kavramına 7 defa değinilmiştir.

7. öğrenme alanı küresel bağlantılar öğrenme alanında seçilmiş olan anahtar sözcüklerden en fazla düşünme kavramına 8 defa, tartışma kavramına 2 defa, yaratıcılık kavramına 2 defa değinilmiştir.

Tablo 6: sosyal bilgiler 7. Sınıf kitabında kullanılan kavramların toplam frekans ve yüzdeleri

<i>Kavram</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Düşünme	144	%69,90
Tartışma	26	%12,62
Yaratıcılık	6	%2,91
Yeni fikir	5	%2,42
Yenilik	25	%12,13

7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan anahtar sözcüklerin kullanılma sıklığı ve yüzdeleri şu şekildedir: düşünme kavramına 144 defa değinilmiş, tartışma kavramına 26 defa değinilmiş yenilik kavramına 25 defa, yaratıcılık kavramına 6 defa, en az da yeni fikir kavramına 5 defa değinilmiştir. Yüzde olarak en fazla %69,90 ile düşünme ondan sonra en fazla %12,62 ile tartışma kavramı %12,13 ile yenilik %2,91 ile yaratıcılık %2,42 ile de yeni fikir kavramına değinilmiştir.

Genel olarak bakıldığı zaman 5,6 ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında şu sonuçlara ulaşılmıştır.

5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı için en çok kullanılan iki kavram 135 defa kullanılma sıklığı ile düşünme ve 17 kullanılma sıklığı ile tartışma kavramı kullanılmıştır.

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı için en çok kullanılan iki kavram biri 108 kullanılma sıklığı ile tartışma kavramı, diğerleri ise 76 kullanma sıklığı ile düşünme kavramıdır.

7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı içinde en çok kullanılan iki kavramdan biri 144 defa kullanılan düşünme kavramı ikincisi de 26 defa kullanılan tartışma kavramıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yenilikçi düşünmeye ne ölçüde değinildiğini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Günümüz dünyasında ayakta durabilmek ve gelişebilmek için en önemli becerilerden biri de yenilikçi düşünme becerisidir. Yenilikçi düşünmek demek herhangi bir soruna farklı yaklaşabilmek, yeni çözümler üretebilmektir. İşin aslı yenilikçi düşünme demek üretmek demektir. Artık çağımız üretme çağıdır. Bilgilerin bu kadar biriktiği ve yenilenme hızının bu kadar fazla olduğu bir dönem dünya üzerinde hiç yaşanmamıştır. Bundan dolayı öğrencilerimize kazandırmamız gereken en temel becerilerden biri olması gereken yenilikçi düşünme becerisidir. Üretici bir birey olarak yetiştirmek istediğimiz bir öğrenciyi kazandırmamız gereken en temel beceri, yenilikçi düşünme becerisidir.

Sosyal bilgilerde yenilikçi düşünme becerisinin tüm yönleriyle harekete geçirilmesi, sosyal yaşamdaki olayların, yaşam becerilerini ve günlük yaşam deneyimini içeren sosyal araştırmaların doğasının kolay entegrasyonundan ötürü sosyal bilgiler sınıflandır. Çocuklara sosyal bilgiler, kavramlar, günlük dersler boyunca öğretilir, uygulamalar, etkinlikler ve sınıf fonksiyonlarını öğretir. Demokrasi anlayışı, tarih, sosyoloji, ekonomik ve sosyal karşılaşmaları ve aktiviteleriyle bağlantı kurarlar (Kostelnik Soderman ve Whiren, 2011). Günlük yaşam becerileri ile ilgili aktiviteler yaratıcılığın geliştirilmesinde daha etkilidir (Yıldırım, 2010).

2018 yılında yayınlanan yeni sosyal bilgiler öğretim müfredatıyla hayatımıza giren yenilikçi düşünme becerisinin 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yenilikçi düşünme bağlamında incelenmesini konu alan araştırmamızda şu sonuçlara ulaşılmıştır. Belirlemiş olduğumuz beş kavramdan birincisi olan düşünme kavramı üç sınıf düzeyinde ve öğrenme alanında bağlamında şu şekilde kullanılmıştır.

1. kavram düşünme kavramı üç sınıf düzeyinde ve öğrenme alanı bağlamında şu şekilde kullanılmıştır.

1. öğrenme alanı: birey ve toplum öğrenme alanında düşünme kavramı 5. Sınıflarda 28 defa, 6. Sınıfta 15 defa, 7. Sınıflarda 30 defa kullanılmıştır.

2. öğrenme alanı: kültür ve miras öğrenme alanında düşünme kavramı 5.sınıflarda 15 defa, 6. Sınıfta 17 defa, 7. Sınıfta 18 defa değinilmiştir.

3. öğrenme alanı: insanlar yerler çevreler öğrenme alanında düşünme kavramı 5. Sınıflarda 18 defa 6. Sınıflarda 2 defa 7. Sınıflarda 3 defa kullanılmıştır
4. öğrenme alanı: bilim teknoloji toplum öğrenme alanında düşünme kavramı 5. Sınıflarda 17 defa, 6. Sınıflarda 7 defa, 7. Sınıflarda 59 defa kullanılmıştır.
5. öğrenme alanı: üretim dağıtım tüketim öğrenme alanında düşünme kavramı 5. Sınıflarda 17 defa, 6. Sınıflarda 6 defa, 7. Sınıflarda 16 defa kullanılmıştır.
6. öğrenme alanı: etkin vatandaşlık öğrenme alanında düşünme kavramı 5. Sınıflarda 25 defa, 6. Sınıflarda 24 defa, 7. Sınıflarda 10 defa kullanılmıştır.
7. öğrenme alanı: küresel bağlantılar öğrenme alanında düşünme kavramı 5. Sınıflarda 15 defa, 6. sınıflarda 5 defa, 7. Sınıflarda 8 defa kullanılmıştır.

2. kavram tartışma kavramı üç sınıf düzeyinde ve öğrenme alanı bağlamında şu şekilde kullanılmıştır.

1. öğrenme alanı: birey ve toplum öğrenme alanında tartışma kavramı 5. Sınıflarda 4 defa, 6. Sınıfta 8 defa, 7. Sınıflarda 2 defa kullanılmıştır.
2. öğrenme alanı: kültür ve miras öğrenme alanında tartışma kavramı 5.sınıflarda 1 defa, 6. Sınıfta 31 defa, 7. Sınıfta 9 defa değinilmiştir.
3. öğrenme alanı: insanlar yerler çevreler öğrenme alanında tartışma kavramı 5. Sınıflarda hiç değinilmemişken 6. Sınıflarda 9 defa, 7. Sınıflarda 1 defa kullanılmıştır
4. öğrenme alanı: bilim teknoloji toplum öğrenme alanında tartışma kavramı 5. Sınıflarda 5 defa, 6. Sınıflarda 12 defa, 7. Sınıflarda 3 defa kullanılmıştır.
5. öğrenme alanı: üretim dağıtım tüketim öğrenme alanında tartışma kavramı 5. Sınıflarda 3 defa, 6. Sınıflarda 20 defa, 7. Sınıflarda 3 defa kullanılmıştır.
6. öğrenme alanı: etkin vatandaşlık öğrenme alanında tartışma kavramı 5. Sınıflarda 1 defa, 6. Sınıflarda 18 defa, 7. Sınıflarda 7 defa kullanılmıştır.
7. öğrenme alanı: küresel bağlantılar öğrenme alanında tartışma kavramı 5. Sınıflarda 2 defa, 6. sınıflarda 10 defa, 7. Sınıflarda 2 defa kullanılmıştır.

3. kavram yenilik kavramı üç sınıf düzeyinde ve öğrenme alanı bağlamında şu şekilde kullanılmıştır.

1. öğrenme alanı: birey ve toplum öğrenme alanında yenilik kavramı hiç kullanılmamıştır.
 2. öğrenme alanı: kültür ve miras öğrenme alanında yenilik kavramı 5.sınıflarda 1 defa 6. Sınıfta hiç değinilmemişken 7. Sınıfta 22 defa değinilmiştir.
 3. öğrenme alanı: insanlar yerler çevreler öğrenme alanında yenilik kavramı hiç kullanılmamıştır
 4. öğrenme alanı: bilim teknoloji toplum öğrenme alanında yenilik kavramı 5. Sınıflarda 1 defa, 6. Sınıflarda 2 defa, 7. Sınıflarda 2 defa kullanılmıştır.
 5. öğrenme alanı: üretim dağıtım tüketim öğrenme alanında yenilik kavramı 5. Sınıflarda 7 defa, 6. Sınıflarda 3 defa, 7. Sınıflarda 1 defa kullanılmıştır.
 6. öğrenme alanı: etkin vatandaşlık öğrenme alanında yenilik kavramı hiç kullanılmamıştır.
 7. öğrenme alanı: küresel bağlantılar öğrenme alanında yenilik kavramı 5. Sınıflarda 1 defa, 6. ve 7. Sınıflarda hiç kullanılmamıştır.
4. kavram yaratıcılık kavramı üç sınıf düzeyinde ve öğrenme alanı bağlamında şu şekilde kullanılmıştır.
1. öğrenme alanı: birey ve toplum öğrenme alanında yaratıcılık kavramı 5. ve 6. Sınıfta kullanılmamışken 7. Sınıflarda 1 defa kullanılmıştır.
 2. öğrenme alanı: kültür ve miras öğrenme alanında yaratıcılık kavramı 5.ve 7. Sınıflarda hiç kullanılmamışken 6. Sınıfta 4 defa değinilmiştir.
 3. öğrenme alanı: insanlar yerler çevreler öğrenme alanında yaratıcılık kavramı hiç kullanılmamıştır
 4. öğrenme alanı: bilim teknoloji toplum öğrenme alanında yaratıcılık kavramı 5. Sınıflarda 1 defa 6. ve 7. Sınıflarda hiç kullanılmamıştır.
 5. öğrenme alanı: üretim dağıtım tüketim öğrenme alanında yaratıcılık kavramı 5. ve 6. Sınıflarda kullanılmazken 7. Sınıflarda 5 defa kullanılmıştır.
 6. öğrenme alanı: etkin vatandaşlık öğrenme alanında yaratıcılık kavramı hiç kullanılmamıştır.

7. öğrenme alanı: küresel bağlantılar öğrenme alanında yaratıcılık kavramı 5. ve 6. Sınıflarda kullanılmazken 7. Sınıflarda 2 defa kullanılmıştır.

5. kavram yeni fikir kavramı üç sınıf düzeyinde ve öğrenme alanı bağlamında şu şekilde kullanılmıştır.

1. öğrenme alanı: birey ve toplum öğrenme alanında yeni fikir kavramı 5. ve 6. Sınıflarda kullanılmazken 7. Sınıflarda 1 defa kullanılmıştır.

2. öğrenme alanı: kültür ve miras öğrenme alanında yeni fikir kavramı 5. ve 6. sınıflarda kullanılmazken 7. Sınıfta 1 defa değinilmiştir.

3. öğrenme alanı: insanlar yerler çevreler öğrenme alanında yeni fikir kavramı hiç kullanılmamıştır.

4. öğrenme alanı: bilim teknoloji toplum öğrenme alanında yeni fikir kavramı 5. Sınıflarda 1 defa, 6. Sınıflarda 6 defa, 7. Sınıflarda 3 defa kullanılmıştır.

5. öğrenme alanı: üretim dağıtım tüketim öğrenme alanında yeni fikir kavramı 5. Sınıflarda 15 defa, 6. Sınıflarda 1 defa, 7. Sınıflarda hiç kullanılmamıştır.

6. öğrenme alanı: etkin vatandaşlık öğrenme alanında yeni fikir kavramı hiç kullanılmamıştır.

7. öğrenme alanı: küresel bağlantılar öğrenme alanında yeni fikir kavramı hiç kullanılmamıştır.

Bu sonuçlardan yola çıkarak her öğrenme alanında kullanılan kavramların sınıf bazında kullanılış sıklığı da şu şekildedir.

1. öğrenme alanı olan birey ve toplum öğrenme alanında belirlenmiş olan 5 temel kavramdan sadece 2 tanesi kullanılmış bu kavramlar da düşünme ve tartışma kavramlarıdır. Ve şu şekilde kullanılmıştır: düşünme kavramı 5. Sınıfta 28 defa, 6. Sınıfta 15 defa, 7. Sınıfta 30 defa kullanılmıştır. Tartışma kavramı 5. Sınıfta 4 defa, 6. Sınıfta 8 defa, 7. Sınıfta 2 defa kullanılmıştır.

2. öğrenme alanı olan kültür ve miras öğrenme alanında belirlenmiş olan 5 temel kavramdan hepsine rastlanmış olup bunların içinden de en fazla 3 tanesi sıklıkla kullanılmıştır. Ve şu şekilde kullanılmıştır: düşünme kavramı 5. Sınıfta 15 defa, 6. Sınıfta 17 defa, 7. Sınıfta 18 defa kullanılmıştır. Tartışma kavramı 5. Sınıflarda 1 defa, 6. Sınıflarda 31 defa, 7. Sınıflarda 9 defa kullanılmıştır. Yenilik kavramı 5. Sınıflarda 1 defa, 6. Sınıflarda hiç kullanılmamış 7. Sınıflarda

22 defa kullanılmıştır. Yaratıcılık kavramı 5. Sınıflarda hiç kullanılmamış 6. Sınıflarda 4 defa, 7. Sınıflarda da hiç kullanılmamıştır. Yeni fikir kavramı sadece 7. Sınıflarda 1 defa kullanılmıştır.

3. öğrenme alanı olan insanlar yerler çevreler öğrenme alanında da belirlenmiş olan 5 temel kavramdan yine sadece 2 tanesi bu öğrenme alanında kullanılmıştır. Bu kavramlar düşünme ve tartışma kavramlarıdır ve şu şekilde kullanılmıştır: Düşünme kavramı 5. Sınıflarda 18 defa, 6. Sınıflarda 2 defa, 7. Sınıflarda 3 defa kullanılmıştır. Tartışma kavramı 5. Sınıflarda hiç kullanılmamış 6. Sınıflarda 9 defa, 7. Sınıflarda 1 defa kullanılmıştır.

4. öğrenme alanı olan bilim teknoloji toplum öğrenme alanında belirlenmiş olan 5 temel kavramdan hepsine rastlanmış olup kullanılma sıklığı en fazla olan kavram düşünme ondan sonra da tartışma kavramı olmuştur ve şu şekilde kullanılmıştır: Düşünme kavramı 5. Sınıflarda 17 defa, 6. Sınıflarda 7 defa, 7. Sınıflarda 59 defa kullanılmıştır. Tartışma kavramı 5. Sınıflarda 5 defa, 6. Sınıflarda 12 defa, 7. Sınıflarda 3 defa kullanılmıştır. Yaratıcılık kavramı sadece 5. Sınıflarda 1 defa kullanılmıştır. Yeni fikir kavramı 5. Sınıflarda 1 defa, 6. Sınıflarda 6 defa, 7. Sınıflarda 3 defa kullanılmıştır. Yenilik kavramı 5. Sınıflarda 1 defa, 6. Sınıflarda 2 defa, 7. Sınıflarda 2 defa kullanılmıştır.

5. öğrenme alanı olan üretim dağıtım tüketim öğrenme alanında belirlenmiş olan 5 temel kavramdan hepsine rastlanmış olup bunlardan yine düşünme ve tartışma kavramlarına sıklıkla değinilmiştir. Ve düşünme kavramı şu şekilde kullanılmıştır: 5. Sınıflarda 17 defa, 6. Sınıfta 6 defa, 7. Sınıfta 16 defa kullanılmıştır. Tartışma kavramı 5. Sınıfta 3 defa, 6. Sınıfta 20 defa, 7. Sınıfta 3 defa kullanılmıştır. Yeni fikir kavramı 5. Sınıflarda 15 defa, 6. Sınıflarda, 1 defa 7. Sınıfta hiç kullanılmamıştır. Yenilik kavramı 5. Sınıflarda 7 defa, 6. Sınıflarda 3 defa, 7. sınıflarda 1 defa kullanılmıştır. Yaratıcılık kavramı sadece 7. Sınıflarda 5 defa kullanılmıştır.

6. öğrenme alanı olan etkin vatandaşlık öğrenme alanında belirlenmiş olan 5 temel kavramdan sadece 3 tanesi tespit edilmiş olup bu kavramlardan yine en fazla düşünme kavramı kullanılmıştır. Ve kavramlar şu şekilde kullanılmıştır: düşünme kavramı 5. Sınıflarda 25 defa 6. Sınıflarda 24 defa, 7. Sınıflarda 10 defa kullanılmıştır. Tartışma kavramı 5. Sınıflarda 1 defa, 6. Sınıflarda 18 defa, 7. Sınıflarda 7 defa kullanılmıştır. Yeni fikir kavramı ise sadece 6. Sınıflarda 7 defa kullanılmıştır.

7. öğrenme alanı olan küresel bağlantılar öğrenme alanında belirlenmiş olan 5 temel kavramdan 4 tanesi bu öğrenme alanında kullanılmıştır. Bu kavramların içinden de en fazla yine düşünme kavramı kullanılmıştır. Bu kavramlar şu şekilde kullanılmıştır: düşünme kavramı 5. Sınıflarda 15 defa, 6. Sınıflarda 5 defa, 7. Sınıflarda 8 defa kullanılmıştır. Tartışma kavramı 5. Sınıflarda 2

defa, 6. Sınıflarda 10 defa, 7. sınıflarda 2 defa kullanılmıştır. Yenilik kavramı sadece 5. Sınıflarda 1 defa kullanılmıştır. Yaratıcılık kavramı da sadece 7. Sınıflarda 2 defa kullanılmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının yenilikçi düşünme becerisine uygunluğu ne düzeydedir?” şeklinde ifade edilen bu problem için şu şekilde cevaplar elde edildi. 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabından elde edilen verilere bakıldığı zaman seçilmiş olan anahtar sözcüklerin bazısının kitabın tamamında ve sıklıkla kullanıldığı bazı kavramların ise kitabın tamamında çok az kullanıldığı görülmüştür. En çok kullanılan kavram 135 defa kullanılma ile düşünme kavramı olmuştur. Daha sonra değinilen kavramlardan tartışma kavramı 17, defa yeni fikir kavramı 16 defa kullanılmış en az ise yaratıcılık kavramına değinilmiş bütün kitap boyunca sadece 1 defa değinilmiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Ortaokul 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının yenilikçi düşünme becerisine uygunluğu ne düzeydedir?” şeklinde ifade edilen bu probleme şu şekilde cevaplar bulundu. 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabından elde edilen verilere bakıldığı zaman belirlenmiş olan beş temel kavramdan iki tanesinin kitabın tamamında sıklıkla kullanıldığı bazı kavramların ise kullanım sıklığının çok az olduğu gözlemlenmiştir. Belirlenmiş olan bu beş temel kavram kitap genelinde şu şekilde kullanılmıştır. Tartışma kavramı 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en çok kullanılan kavram olmuştur. 108 defa kullanılmayla en çok tartışma ve 76 defa kullanılmayla düşünme kavramı en sık kullanılan iki kavram olmuştur. Daha sonra ise kullanılma sıklığı en az olan üç kavram da şu şekildedir. Yeni fikir kavramı 14, yenilik kavramı 5, yaratıcılık kavramı da 4 defa kullanılmayla 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en az kullanılan kavramlar olmuştur.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Ortaokul 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının yenilikçi düşünme becerisine uygunluğu ne düzeydedir?” şeklinde ifade edilen bu probleme şu şekilde cevaplar bulundu. 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabından elde edilen veriler ışığında belirlenmiş olan beş temel kavramdan da bir tanesi bu kitapta oldukça göze batmaktadır. Belirlenmiş olan beş temel kavram şu şekilde kullanılmıştır.

7. Sınıf sosyal bilgiler kitabında en sık kullanılan kavram 144 defa kullanılmayla düşünme kavramı olmuştur. Diğer kavramlar bu düşünme kavramına göre daha az kullanılmıştır. Bunlarda 26 defa kullanılmayla tartışma 25 defa kullanılmayla yenilik, 6 kullanılmayla yaratıcılık, 5 defa kullanılmayla yeni fikir kavramı olmuştur.

Üç sınıfa ait sosyal bilgiler ders kitapları incelendiği zaman şöyle sonuçlar ortaya çıkıyor: düşünme ve tartışma kavramları sosyal bilgiler ders kitaplarında en sık kullanılan iki kavram

olmuştur hatta araştırmanın başında belirlenen diğer üç kavram yenilik, yeni fikir, yaratıcılık kavramları bu üç kitapta neredeyse yok denecek kadar az kullanılmıştır. Düşünme ve tartışma kavramları bazen bir sayfada iki defa kullanılmasına rağmen diğer üç kavram neredeyse kitabın tamamında beş altı defa kullanılmıştır.

Şu şekilde örnek vermek gerekirse yenilik kavramı 5,6 ve 7. Sınıf düzeyinde de 3. Öğrenme alanı olan insanlar yerler çevreler öğrenme alanında yenilik kavramına hiç değinilmemiştir.

Yenilik kavramına 6. öğrenme alanı olan etkin vatandaşlık öğrenme alanında da hiç değinilmemiştir. Değinilmeyen diğer bir kavram da yaratıcılık kavramıdır. Yaratıcılık kavramına yenilik kavramında olduğu gibi 3. ve 6. Öğrenme alanlarında hiç değinilmemiştir. Diğer bir kavram olan yeni fikir kavramına ise 3., 6. ve 7. Öğrenme alanlarında hiç değinilmemiştir. Her ne kadar bu kavramlar az kullanılsa da diğer iki kavram üç kitabın tamamında da fazla kullanıldığı için bu kavramların azlığı dikkat çekmiyor.

Sonuç olarak 5. 6. ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitapları yenilikçi düşünme bağlamında incelenmiş ve yenilikçi düşünme becerisinin sosyal bilgiler ders kitaplarında yeterli düzeyde önemsendiği sonucuna ulaşılmıştır.

5.2 Öneriler

- 1.) Yenilikçi düşünme becerisi sosyal bilgiler ders kitapları hazırlanırken üzerinde biraz daha ehemmiyetle durulması gereken konulardan birisidir. Bunlar da sosyal bilgiler ders kitaplarında öğretim alanlarının tamamında, metinlerde ve etkinliklerde yenilikçi düşünme becerisine daha fazla değinilmesi gerekmektedir.
- 2.) Sosyal bilgiler dersinde kullanılan her türlü yazılı, sözlü, görsel bütün materyallerin yenilikçi düşünme becerisini geliştirmeye yönelik hazırlanması gerekmektedir.
- 3.) Yenilikçi düşünme becerisinin öğrencilere kazandırılmasında en önemli role sahip olan öğretmenlerinde bu beceriyi geliştirebilecek seviyeye getirilmesi gerekmektedir. Bu işte esas görev eğitim fakültelerine sonra da Millî Eğitim Bakanlığına görev düşmektedir. Öğretmenleri meslek içi eğitim kurslarıyla bu yeni becerileri öğrencilere kazandırabilecek yeterliliğe sahip bir duruma getirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Altun, A., Doğan, Y. ve Uzun, E. (2010). *Sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Altın Kitaplar.
- Bilgili, A. S. (2016). *Sosyal bilgilerin temelleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. Doi: 10.3316/QRJ0902027.
- Bülbül, M. Ş. (2016). Nitel araştırmaların doğası. Alınan yer <http://fizikli.com/box/wp-content/uploads/2016/02/nitel.pdf>
- Chien, C. & Hui, A. N. N. (2010). Creativity in early childhood education: Teachers' perceptions in three Chinese societies. *Thinking Skills and Creativity*, 5(2), 49-60. <http://doi.org/10.1016/j.tsc.2010.02.002>
- Craft, A. (2003). The limits to creativity in education: Dilemmas for the educator. *British Journal of Educational Studies*, 51, 113-127. <https://doi.org/10.1111/1467-8527.t01-1-00229>
- Craft, A. & Jeffrey, B. (2004). Learner inclusiveness for creative learning. *Education 3-13*, 32(2), 39-43. <http://doi.org/10.1080/03004270485200201>
- Craft, A. & Jeffrey, B. (2008). Creativity and performativity in teaching and learning: tensions, dilemmas, constraints, accommodations and synthesis. *British Educational Research Journal*, 34(5), 577-584. <http://doi.org/10.1080/01411920802223842>
- Çakıroğlu, O. (1987). *Cumhuriyet Döneminden Bu Yana Sosyal Bilgiler Öğretmeni Yetiştirmenin Dünü, Bugünü, Yarını*. Gazi Üniversitesi Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu. Ankara
- Çepni, S. (2003). Fen alanları öğretim elemanlarının sınav sorularının bilişsel düzeylerinin analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3, 65-84.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. 5. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. ve Kıroğlu, K. (2005). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirkaya, H. (2003). *Sosyal bilgilerde veri toplama ve değerlendirme becerilerinin geliştirilmesi*. C. Şahin (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler* (s. 61-84). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- Demirkaya, H. (2004). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler programında içerik ve kazandırılacak beceriler*. A. Tanrıoğen (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (s.77-117). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Demirkaya, H. (2008). Coğrafya öğretiminde eleştirel düşünme stratejileri ve sorgulama yoluyla öğrenmenin kullanımı. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 89-116.
- Demirkaya, H. (2017). *Sosyal bilgiler öğretiminde ders kitabı*. R. Sever ve E. Koçoğlu (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde eğitim teknolojileri ve materyal tasarımı* (s. 87-101). 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirkaya, H. ve Çal, Ü. T. (2018). *Sosyal bilgiler eğitiminde altı ayakkabılı uygulama tekniği*. R. Sever., M. Aydın ve E. Koçoğlu (Ed.), *Alterantif yaklaşımlarla sosyal bilgiler eğitimi* (s. 539-548). 3. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö., Seferoğlu, S. S. ve Yağcı, E. (2002). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğanay, H. (2002). *Coğrafya öğretim yöntemleri*. Ankara: Aktif Yayınevi.
- Doğanay, A. (2002). *Sosyal bilgiler öğretimi*. C. Öztürk ve D. Dilek (ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. (s.15-46). Ankara: Pegem Akademi.
- Dönmez, C. (2003). *Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler*. C. Şahin (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. (s. 332-41). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Friedman, S. (Ed.) (2005). *Social studies in action*. *Young Children*, 60(5), 44–47.
- Gerring, J. (2001). *Social science methodology: A criterial framework*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gulbenkian Komisyonu (2011). *Sosyal Bilimleri Açım –Sosyal Bilimlerin Yeniden Yapılanması Üzerine Rapor-*. (I. Wallerstein, C. Juma, E. Fox Keller vd). 8. Baskı. çev. Şirin Tekeli, İstanbul: Metis Yayınları.
- Güneş, Y. (2002). *Bir Kitap İnceleme Çalışması Örneği Olarak M.E.B İlköğretim 4. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabına Fizik Konuları Yönünden Eleştirel Bir Bakış*. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22 (3), Retrieved from <http://www.gefad.gazi.edu.tr/tr/issue/6764/91001>

- Güngördü, E. (1997). *Coğrafyada öğretim metodu, ilkeler ve uygulamalar*. Ankara: İdeal Copy Yayınları.
- Güneş, F. (2009). *Hızlı okuma ve anlamı yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gültekin, G., Akpınar, M., Nohutcu, M., Özerdoğan, P. ve Aygün, S. (2018). *7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: M.E.B. Yayınları.
- Hesapcıoğlu, M. (2005). *Öğretim ilke ve yöntemleri, eğitim programları ve öğretim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- İşman, A. (2008). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* (3.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kabapınar, Y. (2006). Yeni öğrenme anlayışının ışığında sosyal bilgiler ders kitapları. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi, demokratik vatandaşlık eğitimi* (s. 367-401). Ankara: Pegem Akademi.
- Kabapınar, Y. (2007). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (1.Bsk)*. [Teaching life science and social studies in elementary education]. Ankara: Maya Akademi.
- Kabapınar, Y. (2009). *İlköğretimde hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (2. Basım)*. Ankara: Maya Akademi.
- Karabacak, N. ve Turan, İ. (2007). İlköğretim birinci kademe sosyal bilgiler ders kitaplarının sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarına göre bir değerlendirmesi. *Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 209-233.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 14. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (17.baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, Y. (2013). *Öğretmenlerin çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi-Diyarbakır ili örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Kılıç, D. (2006). *Ders kitabının öğretimdeki yeri*. Ö. Demirel ve K. Kiroğlu (Ed.), *Konu alanı ders kitabı incelemesi* (s. 37-53). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2002). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2007). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Kılıç, D. (2006). *Ders kitabının öğretimdeki yeri*. Ö. Demirel ve K. Kiroğlu (Ed.), Konu alanı ders kitabı incelemesi (s. 37-53). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kirkendall, A., ve Krishen, A. S. (2015). Encouraging creativity in the social work classroom: Insights from a qualitative exploration. *Social Work Education*, 34(3), 341-354.
- Kostelnik, M. J., Soderman, A. K. ve Whiren, A. P. (2011). *Developmentally appropriate curriculum* (5th Ed.). USA: Pearson.
- Kulantaş, N. (2007). *4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğrenci ders ve çalışma kitapları ile öğretmen kılavuz kitaplarının, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Küçükahmet, L. (1995). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Loveless, A. (2015). Thinking about creativity: developing ideas, making things happen. In A. Wilson (Ed.), *Creativity in primary education* (3rd edition, pp. 129-143). Great Britain: Learning Matterpg. <https://doi.org/10.4135/9781473909403.n11>
- Lackaff, J.; Mindes, G. (2013). V. Social studies background and criteria. Social Studies Research Summary for The Work Sampling System 5th Edition. Retrieved from https://iages.pearsonclinical.com/images/Assets/WSS_5/Research_Summary_Social_Studies_FNL.pdf
- Liman, S. (2007). *İlköğretim I. kademe ders Kitabı illüstrasyonlarının tasarım ilkelerine ve öğrencilerin algı düzeyine uygunluğu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Maxim, G. W. (1999). *Dynamic social studies for elementary classrooms* (7th edition). USA: Pearson Education.
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler öğretim programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden 05.01.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2017). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. (Taslak Basım). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Tokcan, H. ve Demirkaya, H. (2014). “Sosyal Bilgilerde Strateji, Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler.” (s.436-470) Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed: M. Safran. Ankara: Pegem Yayınevi

- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2018). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi (4-5. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Melendez, W. R., Beck, V. & Fletcher, M. (2000). *Teaching social studies in early education*. USA: Delmar Thomson Learning.
- Michaelis, J. U. ve Garcia, J. (1996). *Social Studies for Children: A Guide to Basic In Social Studies for Children: A Guide to Basic Instruction*. 11th Edition. USA: Allyn and Bacon.
- Mindes, G. (2008). *Teaching young children social studies*. UK: Rowman & Littlefield Education.
- Nalçacı, A. ve Erçoşkun, M. H. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kullanılan materyeller. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 142-154.
- Neill, P. (2015). Going from me to we: social studies in preschool. High Scope Extensions, 29 (1). 1-22.hightscope.org/membership. Adresi aracılığı ile erişilmiştir.
- Nelson, M. R. (1992). *Children and social studies*. (2nd Edition). Fort Worth: Harcourt Brace Jovanovich.
- Ocak, G. ve Yurtseven, R. (2009). Beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(22), 94-109.
- O'Leary, Z. (2017). *The essential guide to doing your research project*. London: Sage
- Öcal, A. ve Yiğittir, S. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Kırıkkale örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 51-61.
- Öztürk, C. (2009) *Sosyal bilgiler öğretimi, demokratik vatandaşlık eğitimi*. C. Öztürk (Ed.), Sosyal bilgiler öğretimi. (s.367-401). Ankara: Pegem Akademi
- Öztürk, C. (2009). *Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış*. C. Öztürk (Ed.), Sosyal bilgiler öğretimi (s. 1-31). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C., Coşkun Keskin, S. ve Otluoğlu, R. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegem Akademi.

- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). Sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 15, 173-182.
- Paykoç, F. (1991). *Tarih öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- J. Piirto, 21. Yüzyıl Beceri için Yaratıcılık s: Yaratıcılığı Müfredata Yerleştirme, 22-158 (Sense Publ.,2011)
- Sözer, E. (1998). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilimlerin öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şahin, E. (2018). *5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Anadolu Yayıncılık.
- Şanlı S. (2018) Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Kullanılan Öğretim Materyallerine İlişkin Görüşleri. Journal of Innovative Research in Social Studies dergisi, cilt 1.sayı 1(s.52-64). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jirss/issue/40047/493838>
- Şimşek, Ö. F. (2007). Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları. Ankara: Ekinox
- Taş, M. A. (2007). Yeni sosyal bilgiler ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 519-532.
- Tay, B. (2005). Sosyal bilgiler ders kitaplarında öğrenme stratejileri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 209-225.
- Tertemiz, N., Ercan, L. ve Kayabaşı, Y. (2001). *Ders kitabı ve eğitimdeki önemi*. L. Küçükahmet (Ed.), Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu, (s.1-31). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tokcan, H. ve Demirkaya, H. (2012). *Sosyal bilgilerde strateji, yaklaşım, yöntem ve teknikler*. M. Safran (Ed.), Sosyal bilgiler öğretimi 2. Baskı. (s. 435-471). Ankara: Pegem Akademi.
- Ucus, S. & Acar, I. H. (2017). Exploring the perceptions of student teachers about creative school in early childhood education. *Early Child Development and Care*, 189(2), 191-206.
- Texas Education Agency. (2019). Innovative thinking. <http://ritter.tea.state.tx.us/rules/tac/chapter130/ch130n.html#130.384> erişim: 19.10.2019

- Uçuş, Ş., Demirbaş, İ., Gafa, İ., Yıldız, Z. & Sönmez, K. (2017). Review of the eligibility of children's books to the congruity of the social studies curricula (K1-K3). *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(27), 408-441.
- Uçuş Güldalı, Ş. & Demirbaş, İ. (2017). Comparison of life science curricula developed in 2009, 2015, 2017 regarding creative thinking, *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(29), 969-990.
- Ulusoy, K. (2008). *Sosyal bilgilerde ders kitapları*. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi, (s. 191-216). Ankara: Pegem Akademi.
- Ünal, O. ve Demirkaya, H. (2019). A semi-experimental study on the use of educational comics in social studies. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 40, 92-108.
- Variş, F. (1991).” Program Geliştirmeye Sistemik Yaklaşım” Eğitim Bilimlerinde Çağdaş Gelişmeler, (Ed: Ayhan Hakan). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 144.
- Welton, D. A., and Mallan, J. T. (1999). *Children and Their World: Strategies for Teaching Social Studies*. U.S.A.
- Yanpar, T. (2005). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yazıcı, H. ve Koca, K. (2008). *Sosyal bilgiler öğretimi*. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi, (s. 191-216). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (6. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K. (2010). Nitel araştırmalarda niteliği artırma. *İlköğretim Online*, 9(1), 79-92. [Erişim tarihi: 18.09.2019]: <http://ilkogretim-online.org.tr>.
- Yılmaz, F. G., Bayraktar, H., Özden, M. K., Akpınar, M. ve Evin, Ö. (2018). *6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: M.E.B. Yayınları.
- Zarillo, J. (2012). *Teaching elementary social studies*. Pearson / Merrill Prentice Hall WSSS-K12 (2013). Washington state social studies k-12 learning standart. <http://www.k12.wa.us/socialstudies/pubdocs/socialstudiesstandards.pdf> . Erişim: 17 Ekim 2019.

EKLER

Tablo 7: 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından elde edilen bulgular.

Sayfa	Konu	Ünite	Kazanım
10	Düşünme	1 Ünite Birey ve toplum	Sosyal bilgiler dersinden öğrendiklerim
12	Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Sosyal bilgiler dersinden öğrendiklerim
13	Düşünme Tartışma Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Sosyal bilgiler dersinden öğrendiklerim
14	Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Yeni okulum
15	Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Yeni okulum
16	Düşünme Tartışma	Ünite Birey ve toplum	Yeni okulum
17	Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Yeni okulum
18	Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Hak ve sorumluluklarımız
19	Düşünme Tartışma Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Hak ve sorumluluklarımız
21	Düşünme Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Hak ve sorumluluklarımız
22	Düşünme Düşünme Tartışma Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Hak ve sorumluluklarımız
23	Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Hak ve sorumluluklarımız
24	Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Hak ve sorumluluklarımız
26	Düşünme Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Çocuk hakları
27	Düşünme Düşünme Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Çocuk hakları
29	Düşünme Düşünme Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Çocuk hakları
30	Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Çocuk hakları
31	Düşünme	Ünite Birey ve toplum	Çocuk hakları

34	Düşünme	Kültür ve miras	Uygarlıkları öğreniyorum
37	Düşünme Düşünme	Kültür ve miras	Uygarlıkları öğreniyorum
40	Düşünme	Kültür ve miras	Çevremizdeki güzellikler
42	Düşünme	Kültür ve miras	Çevremizdeki güzellikler
45	Düşünme Düşünme	Kültür ve miras	Kültürel zenginliğimiz
50	Düşünme Düşünme	Kültür ve miras	Kültürümüzü tanıyalım
51	Düşünme Tartışma Düşünme	Kültür ve miras	Kültürümüzü tanıyalım
52	Düşünme Düşünme	Kültür ve miras	Kültürümüzü tanıyalım
54	Düşünme Yenilik	Kültür ve miras	Geçmişten günümüze kültürümüz
55	Düşünme	Kültür ve miras	Geçmişten günümüze kültürümüz
64	Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Yeryüzü şekilleri
65	Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Yeryüzü şekilleri
71	Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	İklimin insan faaliyetlerine etkisi
74	Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	İklimin insan faaliyetlerine etkisi
75	Düşünme Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Nüfus ve yerleşme
81	Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Afetler ve çevre sorunları
85	Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Afetler ve çevre sorunları
86	Düşünme Düşünme Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Doğal afetlerin yaşamımıza etkisi
87	Düşünme Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Doğal afetlerin yaşamımıza etkisi
88	Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Doğal afetlerin yaşamımıza etkisi
89	Düşünme Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Doğal afetlerin yaşamımıza etkisi
90	Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Doğal afetlerin yaşamımıza

	Düşünme		etkisi
96	Düşünme	Bilim teknoloji ve toplum	Teknoloji ve toplum
97	Düşünme Tartışma Tartışma	Bilim teknoloji ve toplum	Teknoloji ve toplum
98	Düşünme Tartışma Düşünme	Bilim teknoloji ve toplum	Teknoloji ve toplum
99	Düşünme	Bilim teknoloji ve toplum	Doğru ve güvenilir bilgi
100	Düşünme Tartışma	Bilim teknoloji ve toplum	Doğru ve güvenilir bilgi
101	Düşünme	Bilim teknoloji ve toplum	Doğru ve güvenilir bilgi
102	Düşünme	Bilim teknoloji ve toplum	Sanal ortamda güvenlik
105	Düşünme	Bilim teknoloji ve toplum	Sanal ortamda güvenlik
106	Düşünme Düşünme	Bilim teknoloji ve toplum	Bilim insanların ortak özellikleri
108	Düşünme Yaratıcılık	Bilim teknoloji ve toplum	Bilim insanların ortak özellikleri
109	Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Tartışma Yeni Fikir Yenilik	Bilim teknoloji ve toplum	Bilim insanların ortak özellikleri
110	Düşünme	Bilim teknoloji ve toplum	Bilimsel etik
117	Yeni fikir	Üretim dağıtım tüketim	Çevremizdeki ekonomik faaliyetler
118	Düşünme Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Çevremizdeki ekonomik faaliyetler
127	Düşünme Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Ekonomik faaliyetler meslekleri etkiler
131	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Ekonomi ve sosyal hayat
132	Düşünme Tartışma Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Ekonomi ve sosyal hayat
135	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Üretim dağıtım ve tüketim

			ağı
137	Düşünme Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Üretim dağıtım ve tüketim ağı
138	Yeni fikir Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Yeni fikirler geliştirelim
139	Düşünme Düşünme Düşünme Tartışma Yenilik	Üretim dağıtım tüketim	Yeni fikirler geliştirelim
140	Düşünme Yeni Fikir Yeni Fikir Yenilik	Üretim dağıtım tüketim	Yeni fikirler geliştirelim
141	Yeni fikir Yeni Fikir Yeni Fikir	Üretim dağıtım tüketim	Yeni fikirler geliştirelim
143	Yenilik Yeni Fikir Yeni fikir Yeni fikir Yenilik Yeni Fikir Yenilik Yenilik Yeni fikir Yenilik Yeni Fikir	Üretim dağıtım tüketim	Yeni fikirler geliştirelim
144	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Bilinçli tüketici
145	Düşünme Tartışma Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Bilinçli tüketici
149	Yeni fikir	Üretim dağıtım tüketim	Ünite değerlendirme testi
152	Yeni fikir	Üretim dağıtım tüketim	Ünite değerlendirme testi
154	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Halka hizmet veren kurumlar
158	Düşünme Tartışma Düşünme	Etkin vatandaşlık	Halka hizmet veren kurumlar

161	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Halka hizmet veren kurumlar
162	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Yaşadığım yerin yönetimi
167	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Temel haklarımızı öğrenelim
168	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Temel haklarımızı öğrenelim
169	Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme	Etkin vatandaşlık	Temel haklarımızı öğrenelim
170	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Temel haklarımızı öğrenelim
171	Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme	Etkin vatandaşlık	Temel haklarımızı öğrenelim
172	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Bayrağımız ve istiklal marşı
174	Düşünme Düşünme	Etkin vatandaşlık	Bayrağımız ve istiklal marşı
180	Düşünme Düşünme	Küresel bağlantılar	Yaşadığım yerin ülke ekonomisine katkısı
183	Düşünme	Küresel bağlantılar	Yaşadığım yerin ülke ekonomisine katkısı
184	Düşünme Yenilik	Küresel bağlantılar	Ekonomik ilişkilerde teknoloji
186	Düşünme Tartışma	Küresel bağlantılar	Ekonomik ilişkilerde teknoloji
188	Düşünme	Küresel bağlantılar	Turizm ve uluslararası ilişkiler
189	Düşünme Tartışma	Küresel bağlantılar	Turizm ve uluslararası ilişkiler
191	Düşünme Düşünme	Küresel bağlantılar	Ortak mirasımız
192	Düşünme	Küresel bağlantılar	Ortak mirasımız
193	Düşünme Düşünme	Küresel bağlantılar	Ortak mirasımız

	Düşünme Düşünme Düşünme		
--	-------------------------------	--	--

Tablo 8: 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından elde edilen bulgular.

Sayfa	Konu	Ünite	Kazanım
12	Düşünme	Birey ve toplum	Değişen rollerim
15	Düşünme Tartışma	Birey ve toplum	Değişen rollerim
16	Düşünme	Birey ve toplum	Kültürümüzle yaşıyor ve gelişıyoruz
18	Düşünme Tartışma Düşünme	Birey ve toplum	Kültürümüzle yaşıyor ve gelişıyoruz
20	Tartışma	Birey ve toplum	Kültürümüzle yaşıyor ve gelişıyoruz
22	Düşünme Tartışma	Birey ve toplum	Ön yargıları kırıyorum
23	Düşünme Düşünme	Birey ve toplum	Ön yargıları kırıyorum
24	Tartışma Tartışma	Birey ve toplum	Ön yargıları kırıyorum
27	Tartışma	Birey ve toplum	Birlikte daha güçlüyüz
30	Düşünme Düşünme Tartışma	Birey ve toplum	Sorunlarımın çözümünü biliyorum
33	Düşünme Düşünme Düşünme	Birey ve toplum	Sorunlarımın çözümünü biliyorum
36	Düşünme	Birey ve toplum	Değerlendirme soruları
37	Düşünme	Birey ve toplum	Değerlendirme soruları
41	Tartışma	Kültür ve miras	Destan ve yazıtlarda Türkler
42	Tartışma	Kültür ve miras	Destan ve yazıtlarda Türkler
43	Yaratıcılık	Kültür ve miras	Destan ve yazıtlarda Türkler
45	Tartışma Tartışma	Kültür ve miras	Destan ve yazıtlarda Türkler
47	Yaratıcılık	Kültür ve miras	Destan ve yazıtlarda Türkler
48	Düşünme	Kültür ve miras	Destan ve yazıtlarda Türkler

	Düşünme Yaratıcılık Yaratıcılık		
50	Tartışma	Kültür ve miras	Destan ve yazıtlarda Türkler
52	Tartışma	Kültür ve miras	İslamiyet'in doğuşu ve değişim
54	Düşünme Tartışma	Kültür ve miras	İslamiyet'in doğuşu ve değişim
55	Tartışma	Kültür ve miras	İslamiyet'in doğuşu ve değişim
56	Tartışma Tartışma	Kültür ve miras	İslamiyet'in doğuşu ve değişim
57	Tartışma	Kültür ve miras	İslamiyet'in doğuşu ve değişim
62	Tartışma Tartışma	Kültür ve miras	İslamiyet ve Türkler
65	Düşünme Düşünme	Kültür ve miras	İslamiyet ve Türkler
66	Tartışma	Kültür ve miras	İslamiyet ve Türkler
68	Düşünme Düşünme Düşünme Tartışma Tartışma	Kültür ve miras	İslamiyet ve türkler
69	Düşünme	Kültür ve miras	İslamiyet ve türkler
71	Düşünme Tartışma	Kültür ve miras	Yeni yurt Anadolu
72	Düşünme Tartışma Tartışma	Kültür ve miras	Yeni yurt Anadolu
73	Tartışma Tartışma	Kültür ve miras	Yeni yurt Anadolu
76	Tartışma	Kültür ve miras	Yeni yurt Anadolu
77	Tartışma	Kültür ve miras	Yeni yurt Anadolu
79	Düşünme	Kültür ve miras	Yeni yurt Anadolu
80	Tartışma	Kültür ve miras	Yeni yurt Anadolu
82	Düşünme Düşünme Tartışma	Kültür ve miras	Yeni yurt Anadolu

83	Tartışma	Kültür ve miras	Yeni yurt Anadolu
84	Düşünme Tartışma Tartışma	Kültür ve miras	Medeniyete yön veren yollar
86	Tartışma Tartışma	Kültür ve miras	Medeniyete yön veren yollar
87	Tartışma	Kültür ve miras	Medeniyete yön veren yollar
90	Düşünme	Kültür ve miras	Değerlendirme soruları
91	Düşünme	Kültür ve miras	Değerlendirme soruları
94	Tartışma	İnsanlar yerler çevreler	Dünyanın neresindeyim
95	Düşünme Tartışma	İnsanlar yerler çevreler	Dünyanın neresindeyim
101	Tartışma	İnsanlar yerler çevreler	Ülkemin güzellikleri haritada
102	Tartışma	İnsanlar yerler çevreler	Ülkemin güzellikleri haritada
108	Tartışma	İnsanlar yerler çevreler	Ülkemin güzellikleri haritada
112	Tartışma	İnsanlar yerler çevreler	Çevremizde kimler yaşıyor
113	Tartışma	İnsanlar yerler çevreler	Çevremizde kimler yaşıyor
115	Tartışma	İnsanlar yerler çevreler	Çevremizde kimler yaşıyor
116	Tartışma	İnsanlar yerler çevreler	Çevremizde kimler yaşıyor
118	Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Değerlendirme soruları
124	Tartışma	Bilim teknoloji toplum	Sosyal bilimler ve toplum
125	Yeni fikir	Bilim teknoloji toplum	Sosyal bilimler ve toplum
126	Düşünme Tartışma	Bilim teknoloji toplum	Sosyal bilimler ve toplum
127	Düşünme	Bilim teknoloji toplum	Sosyal bilimler ve toplum
128	Tartışma Tartışma Yenilik	Bilim teknoloji toplum	Sosyal bilimler ve toplum
129	Düşünme Düşünme Tartışma Tartışma	Bilim teknoloji toplum	Sosyal bilimler ve toplum
132	Tartışma	Bilim teknoloji toplum	Hayalimdeki gelecek
133	Yeni Fikir	Bilim teknoloji toplum	Hayalimdeki gelecek
134	Düşünme Tartışma	Bilim teknoloji toplum	Hayalimdeki gelecek

135	Yenilik	Bilim teknoloji toplum	Hayalimdeki gelecek
136	Düşünme Tartışma Tartışma	Bilim teknoloji toplum	Araştırma yapıyorum
140	Yeni Fikir Yeni Fikir	Bilim teknoloji toplum	Emek bir hazinedir
141	Tartışma Tartışma	Bilim teknoloji toplum	Emek bir hazinedir
142	Yeni Fikir	Bilim teknoloji toplum	Emek bir hazinedir
144	Düşünme Yeni Fikir	Bilim teknoloji toplum	Değerlendirme soruları
151	Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Kaynaklarımız kazanca dönüşüyor
158	Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Kaynaklarımız kazanca dönüşüyor
160	Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Kaynaklarımız kazanca dönüşüyor
161	Tartışma Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Kaynaklarımız kazanca dönüşüyor
162	Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Kaynaklarımız kazanca dönüşüyor
163	Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Kaynaklarımız kazanca dönüşüyor
164	Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Kaynaklarımız kazanca dönüşüyor
166	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Dünyamıza sahip çıkalım
167	Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Dünyamıza sahip çıkalım
168	Düşünme Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Dünyamıza sahip çıkalım
170	Tartışma Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Bir projem var
174	Tartışma Tartışma Tartışma Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Vergilerimizle aydınlık yarınlar
177	Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Nitelikli insan güçlü Türkiye
178	Tartışma Yenilik Yenilik	Üretim dağıtım tüketim	Nitelikli insan güçlü Türkiye

179	Düşünme Düşünme Yeni Fikir Yenilik	Üretim dağıtım tüketim	Nitelikli insan güçlü Türkiye
180	Tartışma Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Mesleğimi seçiyorum
184	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Değerlendirme soruları
185	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Değerlendirme soruları
188	Düşünme Tartışma Yeni Fikir	Etkin vatandaşlık	Nasıl bir yönetim
189	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Nasıl bir yönetim
192	Tartışma	Etkin vatandaşlık	Üç kuvvet
194	Tartışma	Etkin vatandaşlık	Üç kuvvet
195	Düşünme Düşünme	Etkin vatandaşlık	Üç kuvvet
196	Düşünme Düşünme Düşünme Tartışma Tartışma	Etkin vatandaşlık	Yöneticilerimiz ve biz
197	Tartışma Tartışma	Etkin vatandaşlık	Yöneticilerimiz ve biz
198	Düşünme Tartışma Tartışma Tartışma Yeni Fikir Yeni Fikir	Etkin vatandaşlık	Yöneticilerimiz ve biz
199	Düşünme Düşünme Tartışma Tartışma Yeni Fikir	Etkin vatandaşlık	Yöneticilerimiz ve biz
200	Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme	Etkin vatandaşlık	Hayatın içinde demokrasi

	Tartışma Tartışma Tartışma Yeni Fikir Yeni Fikir		
201	Yeni Fikir	Etkin vatandaşlık	Hayatın içinde demokrasi
202	Düşünme Düşünme	Etkin vatandaşlık	Hayatın içinde demokrasi
205	Düşünme Düşünme	Etkin vatandaşlık	Hayatın içinde demokrasi
206	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Haklarımın bilincindeyim
208	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Haklarımın bilincindeyim
211	Tartışma	Etkin vatandaşlık	Kadın ve toplum
212	Düşünme Tartışma	Etkin vatandaşlık	Kadın ve toplum
213	Tartışma	Etkin vatandaşlık	Kadın ve toplum
216	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Değerlendirme soruları
220	Düşünme Tartışma	Küresel bağlantılar	Komşularımız ve kardeşlerimiz
221	Tartışma	Küresel bağlantılar	Komşularımız ve kardeşlerimiz
222	Tartışma	Küresel bağlantılar	Komşularımız ve kardeşlerimiz
229	Tartışma Tartışma	Küresel bağlantılar	Ticari ilişkilerimiz
232	Düşünme Düşünme Tartışma	Küresel bağlantılar	Lider Türkiye
236	Tartışma	Küresel bağlantılar	Kültürümüze sahip çıkalım
237	Düşünme Tartışma	Küresel bağlantılar	Kültürümüze sahip çıkalım
238	Tartışma Tartışma	Küresel bağlantılar	Kültürümüze sahip çıkalım
240	Düşünme	Küresel bağlantılar	Değerlendirme soruları

Tablo 9: 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından elde edilen bulgular.

Sayfa	Konu	Ünite	Kazanım
-------	------	-------	---------

12	Düşünme	Birey ve toplum	İnsandan insana giden yol
14	Düşünme Tartışma	Birey ve toplum	İnsandan insana giden yol
16	Düşünme	Birey ve toplum	İnsandan insana giden yol
19	Düşünme	Birey ve toplum	İletişimin gücü
21	Düşünme Düşünme Düşünme	Birey ve toplum	İletişimin gücü
22	Düşünme Düşünme	Birey ve toplum	İletişimin gücü
24	Düşünme Düşünme	Birey ve toplum	Hızlı iletişim güçlü toplum
25	Düşünme Tartışma	Birey ve toplum	Hızlı iletişim güçlü toplum
27	Düşünme	Birey ve toplum	Hızlı iletişim güçlü toplum
28	Düşünme Düşünme Yaratıcılık Yeni fikir	Birey ve toplum	Hızlı iletişim güçlü toplum
29	Düşünme	Birey ve toplum	Hızlı iletişim güçlü toplum
30	Düşünme	Birey ve toplum	İletişim özgürlüğü
31	Düşünme Düşünme Düşünme	Birey ve toplum	İletişim özgürlüğü
32	Düşünme Düşünme	Birey ve toplum	İletişim özgürlüğü
33	Düşünme Düşünme Düşünme	Birey ve toplum	İletişim özgürlüğü
36	Düşünme Düşünme Düşünme	Birey ve toplum	İletişim özgürlüğü
37	Düşünme	Birey ve toplum	İletişim özgürlüğü
38	Düşünme	Birey ve toplum	Değerlendirme soruları
52	Tartışma Tartışma	Kültür ve miras	İnsanı yaşat ki devlet yaşasın
53	Tartışma	Kültür ve miras	İnsanı yaşat ki devlet yaşasın
54	Tartışma	Kültür ve miras	İnsanı yaşat ki devlet yaşasın

56	Tartışma	Kültür ve miras	İnsanı yaşat ki devlet yaşasın
59	Tartışma	Kültür ve miras	İnsanı yaşat ki devlet yaşasın
65	Düşünme Düşünme Düşünme	Kültür ve miras	Avrupa'da uyanış
67	Tartışma	Kültür ve miras	Avrupa'da uyanış
68	Düşünme Düşünme Düşünme	Kültür ve miras	Avrupa'da uyanış
69	Düşünme Düşünme	Kültür ve miras	Avrupa'da uyanış
70	Düşünme Düşünme Düşünme Yenilik Yeni fikir	Kültür ve miras	Avrupa'da uyanış
72	Düşünme Düşünme	Kültür ve miras	Avrupa'da uyanış
74	Yenilik Yenilik Yenilik	Kültür ve miras	Değişen dünyada değişen Osmanlı
75	Tartışma Yenilik	Kültür ve miras	Değişen dünyada değişen Osmanlı
76	Yenilik Yenilik Yenilik Yenilik	Kültür ve miras	Değişen dünyada değişen Osmanlı
77	Düşünme Yenilik Yenilik	Kültür ve miras	Değişen dünyada değişen Osmanlı
78	Düşünme Yenilik Yenilik Yenilik Yenilik Yenilik	Kültür ve miras	Değişen dünyada değişen Osmanlı
79	Yenilik Yenilik	Kültür ve miras	Değişen dünyada değişen Osmanlı

82	Yenilik	Kültür ve miras	Değişen dünyada değişen Osmanlı
83	Yenilik Yenilik Yenilik	Kültür ve miras	Değişen dünyada değişen Osmanlı
85	Düşünme Tartışma	Kültür ve miras	Osmanlıdan kalan mirasımız
89	Düşünme	Kültür ve miras	Osmanlıdan kalan mirasımız
94	Düşünme	Kültür ve miras	Değerlendirme soruları
118	Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Yerleşme ve seyahat özgürlüğüm var
119	Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Yerleşme ve seyahat özgürlüğüm var
120	Tartışma	İnsanlar yerler çevreler	Yerleşme ve seyahat özgürlüğüm var
122	Düşünme	İnsanlar yerler çevreler	Değerlendirme soruları
126	Düşünme Düşünme	Bilim teknoloji toplum	Kil tabletlerden akıllı tabletlere
130	Düşünme	Bilim teknoloji toplum	Kil tabletlerden akıllı tabletlere
131	Tartışma	Bilim teknoloji toplum	Kil tabletlerden akıllı tabletlere
134	Düşünme Düşünme	Bilim teknoloji toplum	Bilimin öncüleri
138	Düşünme	Bilim teknoloji toplum	Bilimin öncüleri
142	Tartışma Yenilik	Bilim teknoloji toplum	Her yenilik geleceğimize katkıdır
143	Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Tartışma	Bilim teknoloji toplum	Her yenilik geleceğimize katkıdır
148	Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme	Bilim teknoloji toplum	Özgür düşüncenin bilime katkısı
149	Düşünme Düşünme Düşünme	Bilim teknoloji toplum	Özgür düşüncenin bilime katkısı

	Düşünme Yeni fikir		
150	Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme	Bilim teknoloji toplum	Özgür düşüncenin bilime katkısı
151	Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme	Bilim teknoloji toplum	Özgür düşüncenin bilime katkısı
152	Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme Yeni fikir Yeni fikir	Bilim teknoloji toplum	Özgür düşüncenin bilime katkısı
153	Düşünme Düşünme Düşünme Yenilik	Bilim teknoloji toplum	Özgür düşüncenin bilime katkısı

154	Düşünme Düşünme Düşünme	Bilim teknoloji toplum	Değerlendirme soruları
155	Düşünme Düşünme	Bilim teknoloji toplum	Değerlendirme soruları
159	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Topraktan üretir toprağı yönetiriz
160	Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Topraktan üretir toprağı yönetiriz
162	Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Topraktan üretir toprağı yönetiriz
164	Tartışma	Üretim dağıtım tüketim	Üretim teknolojisi hayatımızı etkiliyor
169	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Vakıf demek medeniyet demek
174	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	İşin ehli insan yetiştirmek
175	Düşünme Düşünme Yenilik	Üretim dağıtım tüketim	İşin ehli insan yetiştirmek
176	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	İşin ehli insan yetiştirmek
181	Düşünme Yaratıcılık	Üretim dağıtım tüketim	Geleceğin senin ellerinde
182	Düşünme Düşünme Yaratıcılık Yaratıcılık Yaratıcılık	Üretim dağıtım tüketim	Geleceğin senin ellerinde
183	Düşünme Düşünme Yaratıcılık	Üretim dağıtım tüketim	Geleceğin senin ellerinde
184	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Geleceğin senin ellerinde
186	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Dijital teknoloji çağındayız
187	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Dijital teknoloji çağındayız
192	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Değerlendirme soruları
193	Düşünme	Üretim dağıtım tüketim	Değerlendirme soruları
196	Tartışma	Etkin vatandaşlık	Demokrasi serüveni
197	Düşünme Düşünme Düşünme Düşünme	Etkin vatandaşlık	Demokrasi serüveni

198	Tartışma	Etkin vatandaşlık	Demokrasi serüveni
202	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Atatürk ten milletimize armağan
205	Düşünme Tartışma	Etkin vatandaşlık	Atatürk ten milletimize armağan
207	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Cumhuriyetimi seviyorum
209	Tartışma	Etkin vatandaşlık	Cumhuriyetimi seviyorum
210	Düşünme Tartışma	Etkin vatandaşlık	Hakimiyet milletindir
211	Tartışma	Etkin vatandaşlık	Hakimiyet milletindir
213	Tartışma	Etkin vatandaşlık	Hakimiyet milletindir
214	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Hakimiyet milletindir
216	Düşünme	Etkin vatandaşlık	Değerlendirme soruları
223	Düşünme	Küresel bağlantılar	Türkiye’de ve dünyada barış
224	Tartışma Yaratıcılık	Küresel bağlantılar	Ekonomiye yön veren kuruluşlar
225	Yaratıcılık	Küresel bağlantılar	Ekonomiye yön veren kuruluşlar
228	Düşünme	Küresel bağlantılar	İnsanları nasıl tanıyoruz
230	Düşünme Düşünme	Küresel bağlantılar	İnsanları nasıl tanıyoruz
231	Düşünme	Küresel bağlantılar	İnsanları nasıl tanıyoruz
232	Düşünme Tartışma	Küresel bağlantılar	Küresel sorunlara çözüm üretiyorum
238	Düşünme	Küresel bağlantılar	Değerlendirme soruları
239	Düşünme	Küresel bağlantılar	Değerlendirme soruları

İNTİHAL RAPORU

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ
YENİLİKÇİ DÜŞÜNME BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ
/ŞANLI, Sadık

Prof.Dr.Hilmi DEMİRKAYA

ORJİNALLIK RAPORU

%**6**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**5**

İNTERNET
KAYNAKLARI

%**4**

YAYINLAR

%**5**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	www.sbe.yildiz.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
2	Submitted to Pamukkale Üniversitesi Öğrenci Ödevi	% 1
3	Submitted to Sakarya University Öğrenci Ödevi	% 1
4	usb2018.ahievran.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	TAŞ, Ayşe, Mentiş. "Yeni sosyal bilgiler ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi", Selçuk Üniversitesi, 2007. Yayın	% 1
6	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBİTAK) Öğrenci Ödevi	<% 1
7	ucek2019.ogu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1

8	www.egitimkafe.com İnternet Kaynağı	<% 1
9	Submitted to Dokuz Eylul Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1

**ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ YENİLİKÇİ DÜŞÜNME
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sadık ŞANLI

Danışman: Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

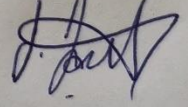
Antalya, 2020

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir. Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Sadık ŞANLI

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ad Soyadı : Sadık ŞANLI
Doğum Yeri : Alanya
Doğum Tarihi : 15.04.1992

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Karadeniz teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi– Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (2010-2014)
Yüksek Lisans Öğrenimi : Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü – Türkçe Sosyal Bilimler Eğitimi Ana bilim Dalı (2017-2020)
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar : Avsallar Halıcı Orhan Ortaokulu

İletişim

E- posta Adresi :sdksnl07@gmail.com.tr

Tarih :05.02.2020